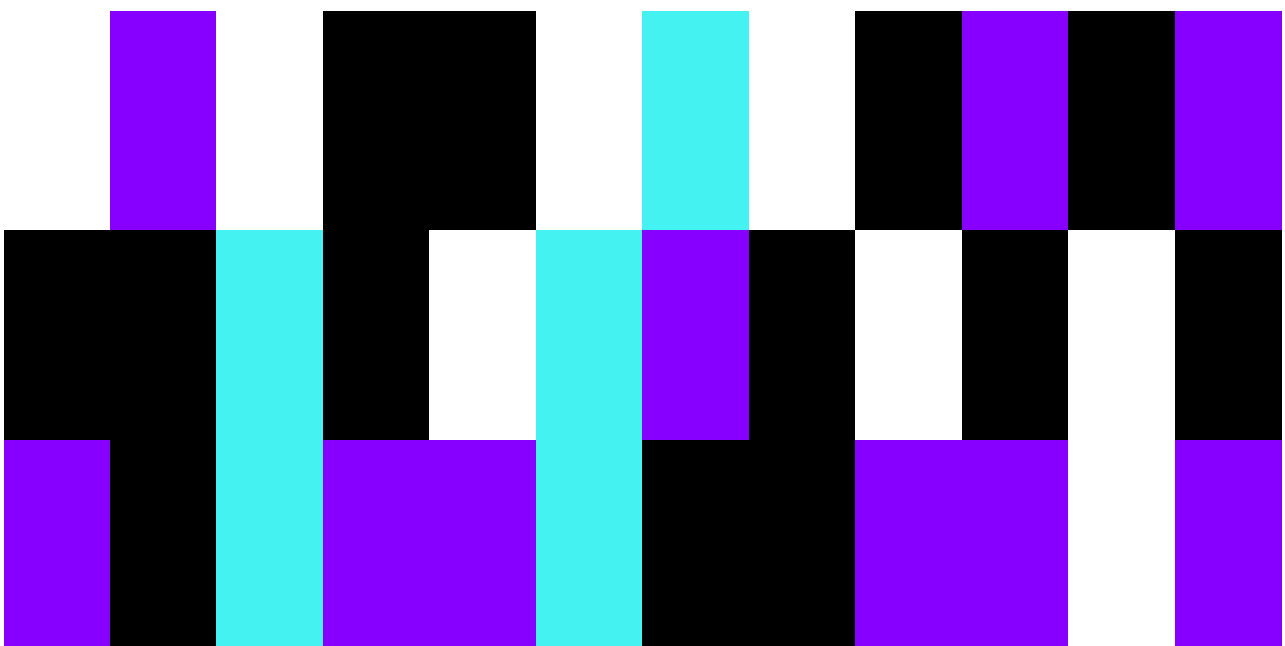

Desigualtat social i pobresa a l'àrea metropolitana de Barcelona: de la post-crisi financera a la post-crisi pandèmica

Monografia Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2021-2022

Desembre 2023

Treball realitzat per

Direcció

Segio Porcel

Autors

Jordi Garcia-Muniesa i Sergio Porcel

Tècnic/a de suport estadístic

David Gil i Iman El Kabiri

Cerdanyola del Vallès, desembre 2023

Índex de contingut

1. Introducció	4
2. Nivells de renda i desigualtat d'ingressos a la metròpoli de Barcelona més enllà de la pandèmia	6
2.1. L'evolució de la renda de les llars metropolitanes.....	6
2.2. Una metròli post-pandèmica més desigual	10
3. L'evolució de la pobresa monetària a la Barcelona metropolitana entre l'impacte de la crisi pandèmica i la recuperació post-pandèmica	13
3.1. La pobresa a la metròpoli de Barcelona des de diferents perspectives	14
3.2. El paper de les transferències socials en la reducció de la pobresa	20
3.3. A qui afecta més la pobresa?	22
3.3.1. L'edat.....	23
3.3.2. El lloc de naixement.....	24
3.3.3. La relació amb l'activitat	26
4. Les dificultats per cobrir necessitats bàsiques en el context d'inflació post-pandèmica	28
4.1. La privació material i social més enllà de la pandèmia.....	29
4.2. Els factors explicatius de la privació material i social: la importància de l'habitatge.....	33
5. Conclusions	38
6. Bibliografia	39
Índex de taules	40
Índex de gràfics	41

1. Introducció

En els darrers anys, diversos fenòmens han impactat amb força l'economia de l'àrea metropolitana de Barcelona. La crisi pandèmica viscuda l'any 2020 va significar un xoc sobtat que va provocar caigudes molt destacades del PIB i l'ocupació. A diferència d'altres crisis anteriors com la crisi financera de 2008, però, el la crisi va ser curta i va venir seguida d'una ràpida recuperació econòmica. No obstant, el creixement econòmic post-pandèmia va anar acompanyat d'un procés inflacionari sense precedents en les darreres dècades. Els contextos de crisi i de recuperació econòmica impacten sobre les condicions de vida de la població. És ben sabut, però, que les afectacions no són homogènies per a tota la població i que els efectes de les crisis i les recuperacions poden variar en funció del context en què es produeixen i de les seves característiques particulars.

Aquest estudi monogràfic té per objectiu analitzar com han evolucionat els ingressos de la població metropolitana, el risc de pobresa i les privacions materials i socials de la població durant la crisi provocada per la pandèmia i el posterior context de recuperació econòmica i inflació. Més concretament busca respondre preguntes com les següents: durant la crisi pandèmica, com es van reduir els ingressos de la població metropolitana? Quins grups socials van patir més la seva situació econòmica? Com van evolucionar els nivells i la naturalesa de la desigualtat de renda? I, durant el procés de recuperació econòmica, com van evolucionar els ingressos? Quins grups van millorar més ràpidament? Hi va haver grups socials que es van quedar enrere? Com van evolucionar les privacions materials i socials en el context inflacionari? I, en global, en el període de crisi pandèmica i recuperació, com han evolucionat els nivells de desigualtat? I el risc de pobresa i privació de la població? S'han recuperat els nivells pre-pandèmia? Hi ha hagut col·lectius que hagin vist millorar o empitjorar notablement la seva situació respecte la resta de la societat?

Per respondre a aquestes preguntes s'utilitzen les dades de les Estadístiques Metropolitanas de Condicions de Vida (EMCV)¹, elaborades per l'Institut Metropol i l'Idescat a partir de les dades de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) de l'Instituto Nacional de Estadística. Aquesta enquesta s'emmarca a nivell més ampli en les enquestes sobre condicions de vida a nivell europeu impulsades per l'Eurostat, i integra informació provinent de registres administratius amb les respostes de la població enquestada. Això permet complementar informació objectiva, per exemple, a nivell de renda de les llars, amb les percepcions subjectives dels individus, de forma que es poden estudiar amb precisió fenòmens com la desigualtat d'ingressos, la pobresa monetària o les situacions de privació de la població. Cal destacar que l'anàlisi es fa amb dades d'entre 2016 i 2022. Així doncs, el present informe és el primer que permet analitzar l'evolució dels ingressos i les condicions de vida a la metròpoli, no només durant la pandèmia, sinó també durant la recuperació posterior. Això facilita entendre el cicle complert, marcat per una crisi sobtada seguida d'una ràpida recuperació combinada amb un fort procés inflacionari.

¹ Les EMCV s'elaboren a partir de la suma de mostres (*data pooling*) de dos edicions consecutives de l'ECV i aplicant un conjunt de procediments metodològics per construir una mostra transversal recalibrada per les diferents corones metropolitanas. Més informació a: https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2019/11/191028_Document-metodologia-EMCV.pdf

El present treball s'estructura de la següent forma. Per una banda, s'analitza el nivell de renda i de desigualtat de la metròpoli. S'estudia l'evolució no només del nivell de renda mitjà sinó també del nivell de renda de població amb nivells d'ingressos diferents. Alhora s'analitza el nivell de desigualtat global a la metròpoli i el nivell de desigualtat entre rendes altes i mitjanes i entre rendes baixes i mitjanes. Tot plegat permet conèixer com el nivell de renda i l'estructura de desigualtat en el període comprès entre l'any 2016 i 2022. Per altra banda, s'analitza la pobresa i les privacions materials i socials a l'àrea metropolitana de Barcelona. Per estudiar la pobresa monetària, s'empren diversos indicadors. La taxa de risc de pobresa, l'indicador estàndard utilitzat a nivell europeu habitualment, té dificultats per captar l'evolució de la pobresa en situacions de canvis intensos de cicle econòmic. Per això s'exploren altres indicadors com la taxa de risc de pobresa ancorada o l'índex *headcount ratio* (HCR) per tenir una millor comprensió dels canvis experimentats per la població en el context de la crisi pandèmica i la posterior recuperació. També s'explora com el risc de pobresa afecta de forma diferent a la població en funció de varis eixos de desigualtat. Addicionalment, s'estudien els nivells de privació material i social que pateix la població metropolitana, de forma que es poden conèixer els canvis en la capacitat econòmica i els estàndards de vida d'aquesta població més enllà del seu nivell d'ingressos. Aquest aspecte és particularment important en un context, en què malgrat l'increment d'ingressos que s'ha produït després de la crisi pandèmica, moltes llars han perdut poder adquisitiu com a conseqüència de la inflació, veient-se en dificultats, fins i tot, per cobrir necessitats bàsiques.

2. Nivells de renda i desigualtat d'ingressos a la metròpoli de Barcelona més enllà de la pandèmia

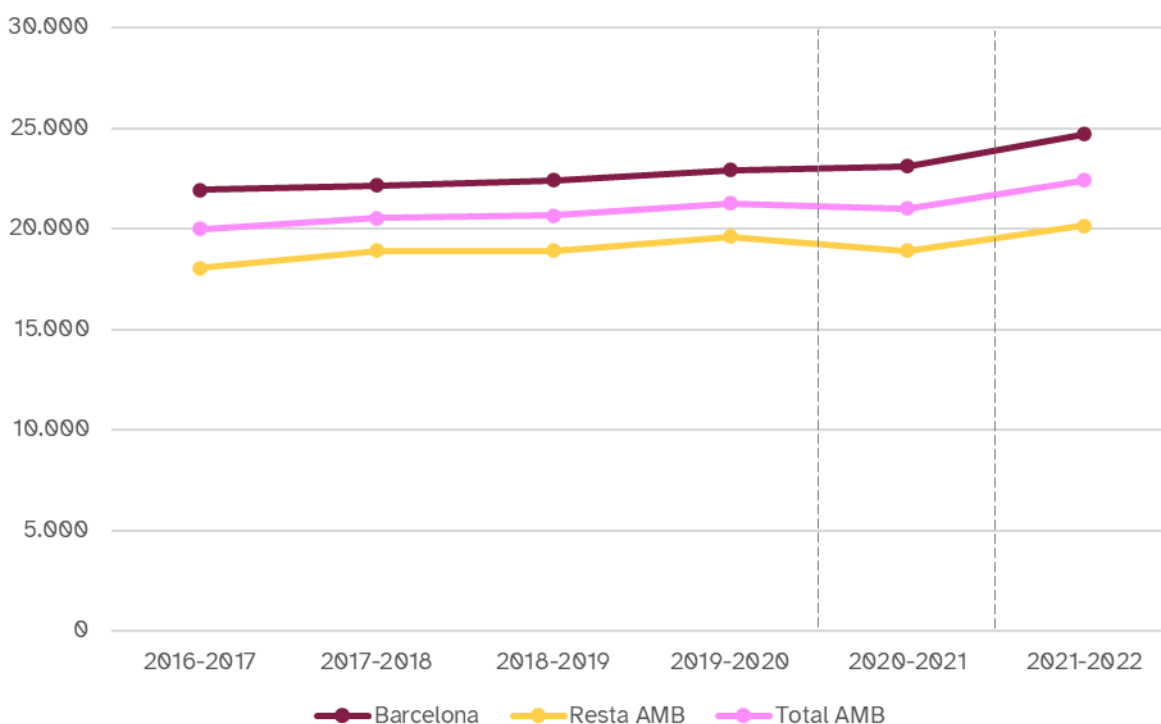
En aquest apartat s'analitza l'impacte socioeconòmic de la crisi pandèmica i els efectes de la posterior recuperació econòmica tant en el nivell d'ingressos com en termes de desigualtat de renda a la metròpoli de Barcelona. L'anàlisi permet observar que, si bé la crisi pandèmica va provocar una important reducció del nivell d'ingressos mitjà de la població metropolitana, l'any posterior hi va haver una ràpida recuperació econòmica. Com es mostrarà, però, l'impacte de la crisi i la posterior recuperació no va ser uniforme per el conjunt de les llars metropolitanes i va produir un increment de la bretxa entre la població amb rendes baixes i la població amb rendes altes.

2.1. L'evolució de la renda de les llars metropolitanes

Els canvis de cicle econòmic que s'han succeït des de la superació de la Gran Recessió (2008-2013) —reactivació econòmica (2013-2019), crisi pandèmica (2020) i post-crisi pandèmica (2021)— es veuen reflectits en l'evolució del nivell d'ingressos de la població de la metròpoli de Barcelona. Al gràfic 1 s'hi pot observar com l'any 2020-2021², com a conseqüència de la pandèmia, la renda mitjana anual per unitat de consum³ de la població metropolitana va disminuir lleugerament (-1,2%), de tal forma que es va trencar la tendència a l'alça dels anys de reactivació econòmica posteriors a la crisi financera global de 2008. En canvi, l'any següent, els ingressos de les llars metropolitanes van tornar a créixer, i ho van fer a un ritme sensiblement superior als anys pre-pandèmics (6,7%). Aquests resultats, per tant, apunten, en termes generals, una ràpida recuperació dels ingressos de les llars metropolitanes només un any després de la pandèmia. Aquesta recuperació, però, no ha estat homogènia pel conjunt de la població metropolitana i, a més, s'ha produït en un context d'intensa inflació econòmica que ha comportat d'altres dificultats, com es veurà al llarg d'aquest informe.

² Les dades de renda de les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) fan referència als ingressos de l'any anterior a la realització de l'enquesta. Així, per exemple, la renda de l'any 2020-2021 es correspon amb als ingressos que va rebre la població els anys 2019 i 2020, però predominantment l'any 2020, ja que és el segon any el que té un pes molt més gran en la construcció de la base de dades en cada edició. Per més informació sobre la metodologia de les EMCV, consulteu aquest enllaç: https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2019/11/191028_Document-metodologia-EMCV.pdf.

Gràfic 1: Renda mitjana anual per unitat de consum (euros). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 – 2021-2022.

A nivell territorial, per exemple, l'any de la pandèmia va augmentar la bretxa d'ingressos mitjans entre la població de Barcelona i la de la resta de l'àrea metropolitana (primera corona metropolitana), i aquesta diferència s'ha mantingut l'any 2021-2022, en el primer any de reactivació econòmica. Històricament, el municipi de Barcelona ha tingut uns ingressos mitjans superiors als de la resta de la metròpoli. Però, a més, l'any 2020-2021, marcat pel xoc provocat per la pandèmia, els ingressos de la primera corona metropolitana van disminuir un 3,6%, mentre que a la ciutat central van augmentar lleugerament (0,8%). En canvi, l'any 2021-2022, en el primer any post-pandèmic, la renda mitjana es va incrementar de forma similar en ambdós territoris (un 6,9% al municipi de Barcelona i un 6,5% a la resta de l'àrea metropolitana). D'aquesta forma, la renda mitjana per unitat de consum de la població resident al municipi de Barcelona l'any 2021-2022 era un 22,5% superior a la de la resta de la conurbació, mentre que l'any 2019-2020 la diferència era d'un 16,8%.

Tampoc ha estat igual l'impacte socioeconòmic de la pandèmia i la posterior recuperació dels ingressos entre la població amb rendes més altes i la població amb rendes més baixes. En primer lloc, durant l'any de la pandèmia, la població amb rendes més baixes va patir una major reducció dels seus ingressos que la població amb rendes més altes. Tal com mostra la taula 1, l'any 2019-2020, els ingressos de la població amb rendes altes (decils 8 i 9) no només no van reduir-se, sinó que van experimentar un lleuger increment (1,2% i 1,6% respectivament). En canvi, els ingressos de la població amb menys recursos (decils 1 i 2) van patir una forta davallada (-7,3% i -8,5%). La població amb ingressos intermedis van experimentar una caiguda moderada (-2,7%). Posteriorment, durant l'efecte rebot de la recuperació post-pandèmia, la població amb rendes intermèdies i baixes van experimentar un increment superior al de les rendes altes, però insuficient per compensar la pèrdua relativa experimentada l'any anterior. Així, en el global del període 2019-2020 – 2021-

2022, l'increment dels ingressos va estar correlacionat amb el nivell de renda: a major nivell de renda, major va ser el creixement dels ingressos, i a menor nivell de renda, major va ser la davallada d'ingressos. La darrera columna de la taula 1 il·lustra aquest creixement desigual que va comportar de pandèmia i la posterior recuperació a l'àrea metropolitana de Barcelona.

Taula 1: Renda anual neta per unitat de consum (euros) i variació percentual. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, període 2019-2020 – 2021-2022

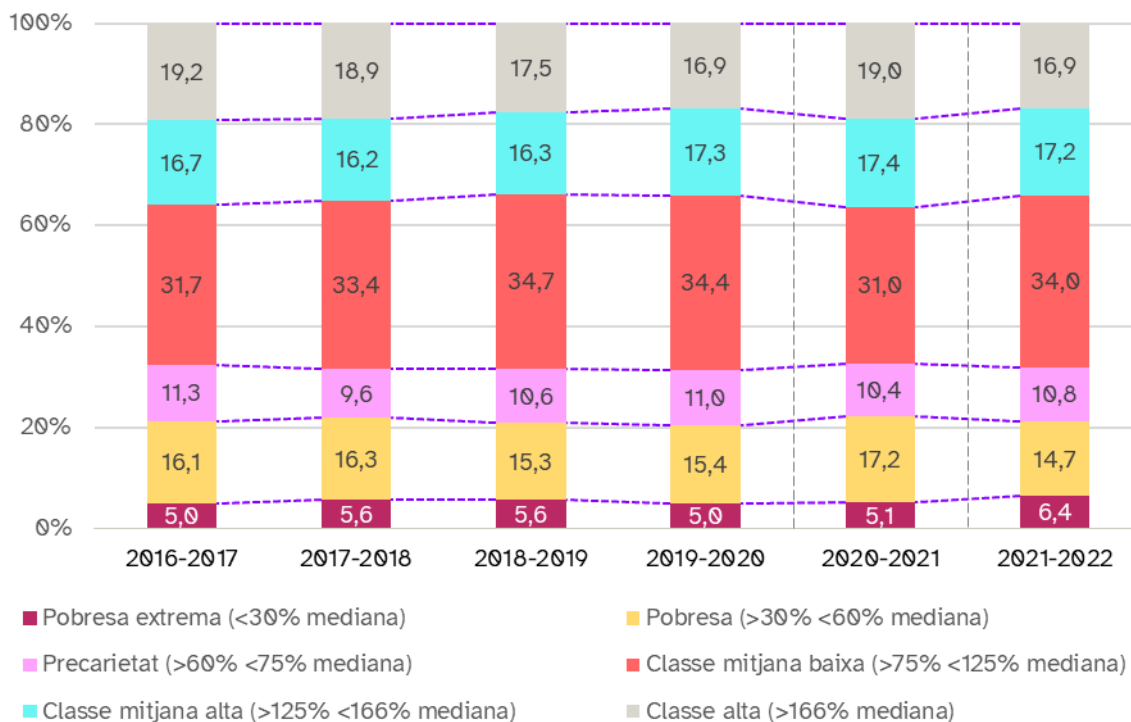
	Renda 2019-2020	Renda 2020-2021	Renda 2021-2022	Variació 2019-2020 a 2020-2021	Variació 2020- 2021 a 2021- 2022	Variació 2019-2020 a 2021-2022
Decil 1	7.730	7.162	7.845	-7,3%	9,5%	1,5%
Decil 2	11.182	10.231	11.442	-8,5%	11,8%	2,3%
Mediana	18.751	18.237	19.696	-2,7%	8,0%	5,0%
Decil 8	29.346	29.697	31.045	1,2%	4,5%	5,8%
Decil 9	36.429	36.998	39.140	1,6%	5,8%	7,4%

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2019-2020 – 2021-2022.

Aquesta evolució dels ingressos va comportar canvis en la composició dels estrats de renda⁴. L'any de la pandèmia es va produir una reducció important de la *població de renda mitjana-baixa* (entre el 75% i el 125% de la mediana), i una lleugera disminució de la *població precària* (entre el 66% i el 75% de la mediana). En canvi, va augmentar la *població pobra* (amb ingressos entre el 30% i el 60% de la mediana) i la *població de classe econòmica mitjana-alta i alta* (amb ingressos superiors al 125% de la mitjana). La *població en situació de pobresa extrema* (ingressos inferiors al 30% de la mediana) es va mantenir estable. Aquest augment de la població pobra mostra la limitada capacitat de l'Estat del benestar per protegir la població de situacions de pobresa en contextos de crisi i de destrucció d'ocupació (Ayala, 2016).

⁴ Aquesta estratificació de la renda està basada en l'estudi de Whelan, Russell i Maître (2016).

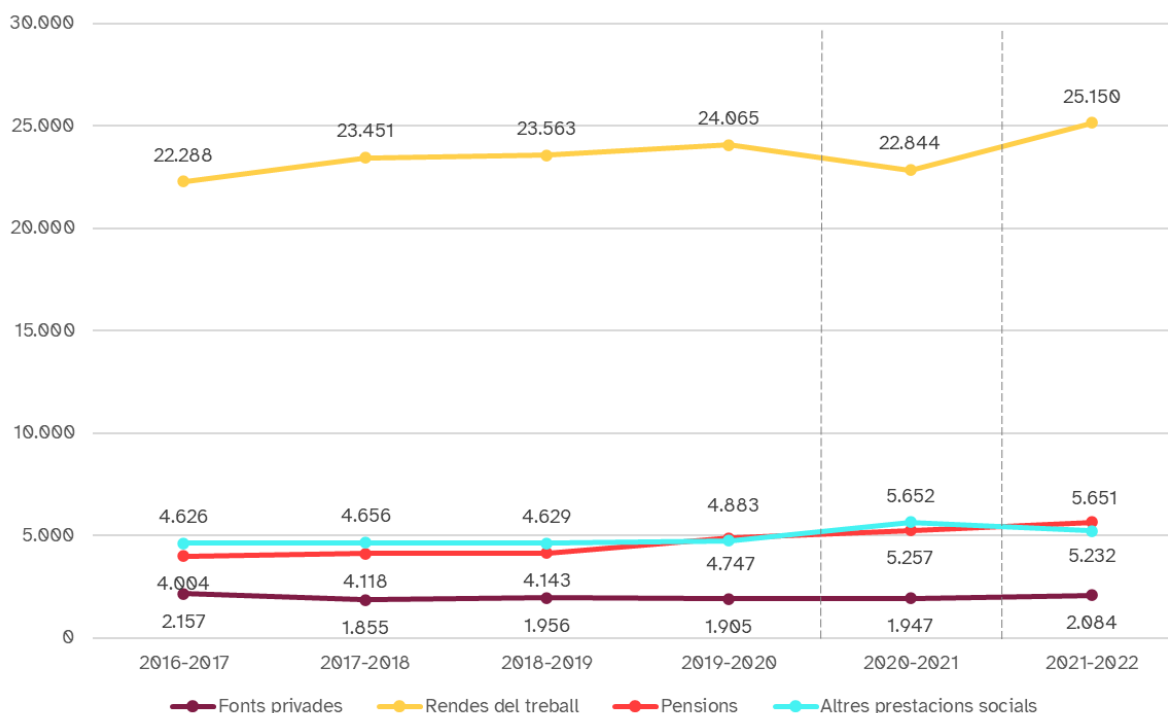
Gràfic 2: Estratificació de la renda. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 – 2021-2022.

L'any 2021, un cop controlada la pandèmia, el fort creixement de l'activitat i la recuperació de l'ocupació van provocar un increment dels ingressos provinents de les rendes del treball i una davallada molt lleugera dels ingressos provinents de prestacions socials, recuperant-se bastant l'estructura d'estrats de renda pre-pandèmica. Concretament, va augmentar el volum relatiu de la *classe mitjana-baixa* i la *precària* fins a nivells lleugerament inferiors als previs a la pandèmia i va baixar el pes relatiu tant de la *població pobra i precària* com de la *població amb rendes altes i mitjanes-altes*. Amb la recuperació econòmica, però, també es va produir un lleuger augment de la *pobresa extrema* (la població amb rendes per sota el 30% de la mediana), que va augmentar del 5,1% al 6,4%. Per tant, mentre la població en situació de pobresa extrema no havia augmentat durant la pandèmia, sí que ho va fer l'any de recuperació, segurament per les dificultats d'alguns sectors poblacionals d'aprofitar encara la nova dinàmica econòmica.

Gràfic 3: Renda anual neta mitjana per llar provinent de diferents fonts (euros). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022⁵

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 – 2021-2022.

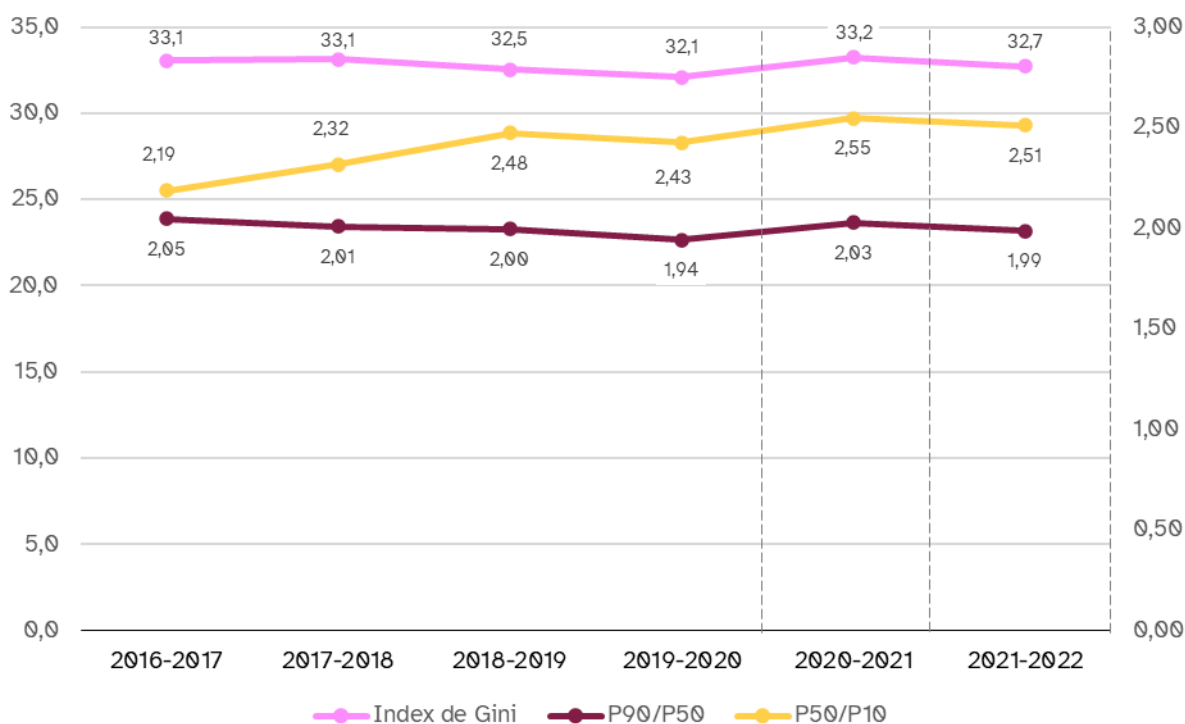
2.2. Una metròli post-pandèmica més desigual

L'evolució desigual dels ingressos de la població durant tot aquest període s'ha traduït en un increment de la desigualtat a la metròpoli. Diferents indicadors de desigualtat d'ingressos recullen aquesta evolució (gràfic 4). En primer lloc, l'any de la pandèmia, la desigualtat global mesurada a través de l'índex de Gini⁶ va passar del 32,1% al 33,2%, registrant un augment del 3,5%. Aquest augment va trencar la tendència a la baixa dels anys anteriors. L'any 2021-2022, la desigualtat va disminuir, però la reducció va ser menor a l'increment provocat per la crisi pandèmica. D'aquesta forma, en el conjunt del període 2019-2020 – 2021-2022 l'índex de Gini a la metròpoli va incrementar-se un 1,9%, i es va situar l'any 2021-2022 en un 32,7%.

⁵ L'evolució de les rendes segons fonts d'ingressos reflecteix l'impacte dels cicles econòmics. L'any de la pandèmia van reduir-se molt notablement els ingressos provinents del treball, mentre la resta seguien creixent, especialment els provinents de prestacions socials. L'any post-crisi, en canvi, els ingressos provinents del treball es van disparar, i van créixer molt més que la resta d'ingressos.

⁶ El coeficient de Gini és un indicador que mesura el nivell de desigualtat global que hi ha en la distribució de les rendes. S'expressa amb valors compresos entre el 0 (màxima igualtat) i l'1 (màxima desigualtat).

Gràfic 4: Índex de Gini, P90/P50 i P50/P10. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022

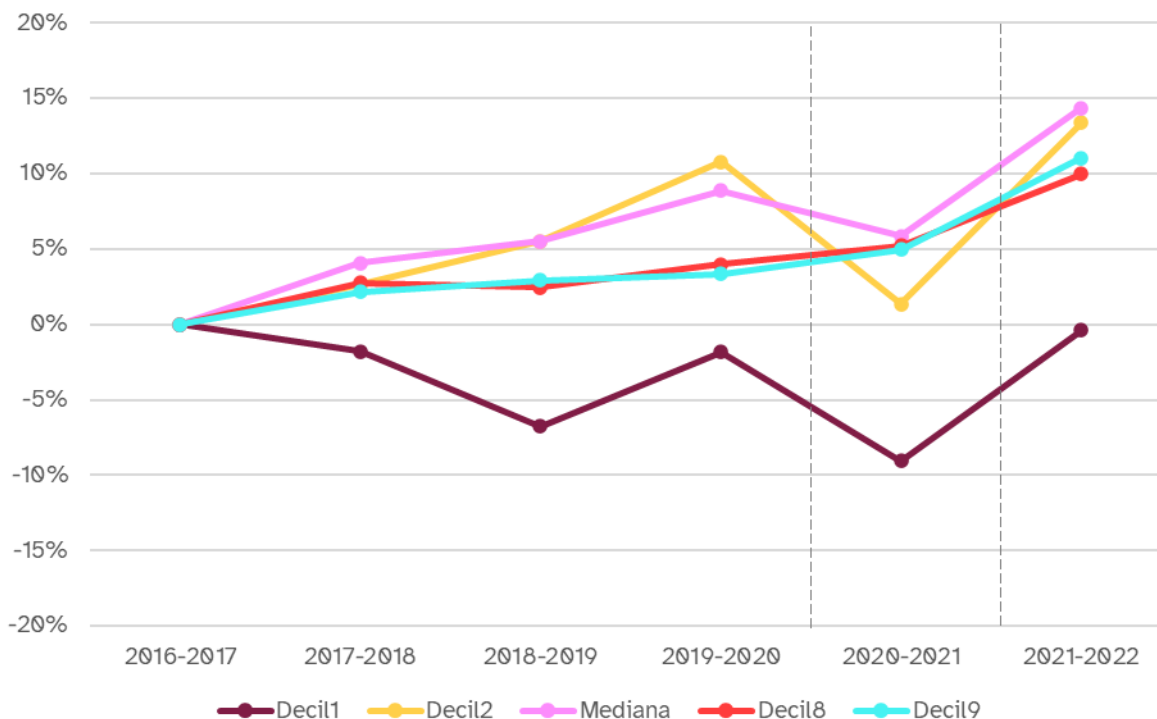
Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitananes sobre condicions de vida, 2016-2017 – 2021-2022.

Analitzant algunes de les ràtios interdecíl·liques⁷, es pot constatar que en el període 2019-2020 – 2021-2022 van augmentar tant la distància entre la mediana i les rendes altes com la distància entre la mediana i les rendes baixes. Cal destacar, però, que el major increment es va produir en la distància entre la mediana i les persones més empobrides (P50/P10). Tot això indica que la desigualtat d'ingressos entre el conjunt de la població metropolitana va créixer en el context de la pandèmia sobretot per l'empobriment de la població i en menor mesura també per l'augment dels ingressos de la població amb rendes més altes.

El període 2020-2021 – 2021-2022 ha comportat l'increment global de les rendes de la població metropolitana que ha anat acompanyat d'un empitjorament relatiu dels ingressos de la població que es troba en situació de major vulnerabilitat econòmica. Cal destacar, també, que aquest empitjorament relatiu de la població de menys ingressos a partir de la pandèmia se suma al que ja s'havia produït d'ençà l'any 2016-2017 (inici de la sèrie de dades actual). Des d'aquell any fins a l'any 2021-2022, la distància entre els ingressos del 10% més pobre i la mediana s'ha incrementat un 14,7%. El gràfic 5 il·lustra aquesta evolució.

⁷ Les ràtios interdecíl·liques són indicadors que mesuren la desigualtat d'ingressos (en aquest cas) entre dos punts de la distribució d'ingressos. Permeten mesurar la desigualtat d'ingressos entre població amb diferents nivells de renda. Per exemple, la ràtio P90/P50 mesura la relació entre els ingressos del decíl 9 (la persona que té justament un 90% de la població amb menys ingressos que ella) i els de la mediana (la persona que ocupa el punt central de la distribució d'ingressos) i permet conèixer la distància entre la població amb rendes altes i la mediana. La ràtio P50/P10, en canvi, mesura la ràtio entre els ingressos de la mediana i la del decíl 1 (la persona que té només un 10% de la població amb menys ingressos que ella) i informa de la distància entre la mediana i la població de rendes baixes.

Gràfic 5: Variació percentual acumulada des de l'any 2016-2017 de la renda per unitat de consum de diferents decils. Tota la població. Àrea metropolitana de Barcelona 2016-2017 – 2021-2022.

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitananes sobre condicions de vida, 2016-2017 – 2021-2022.

En resum, el període marcat per la crisi pandèmica i la posterior recuperació econòmica ha comportat un increment significatiu de la renda de la població metropolitana que ha anat acompanyat també per un augment de la desigualtat d'ingressos entre la població metropolitana. L'any de la pandèmia es va patir una davallada molt important dels ingressos. La davallada va ser causada per la caiguda dels ingressos provinents del treball, i va ser parcialment compensada per l'augment de les rendes provinents de les prestacions socials, incapaces, això sí, de compensar la caiguda en la seva totalitat. L'any de la pandèmia es va produir també un increment de la desigualtat, ja que les rendes més baixes van caure intensament al mateix temps que les altes es van incrementar lleugerament. L'any de la recuperació, en canvi, va estar marcat per un fort increment generalitzat de les rendes, causat per l'increment de les rendes del treball, acompanyat també per una disminució lleugera de les rendes provinents de les prestacions socials, però que es van mantenir notablement més altes que els anys previs a la pandèmia. La recuperació de l'any 2021-2022 va reduir la desigualtat d'ingressos entre la població metropolitana respecte l'any previ, però no prou com per recuperar els nivells pre-pandèmia. La situació l'any 2021 és, doncs, de recuperació d'ingressos, però amb una distribució més desigual que abans de l'impacte de la pandèmia i on la població amb menys recursos econòmics ha augmentat i ha empitjorat la seva situació en relació a la resta de la població.

3. L'evolució de la pobresa monetària a la Barcelona metropolitana entre l'impacte de la crisi pandèmica i la recuperació post-pandèmica

En aquesta secció s'analitza el nivell de pobresa monetària a la metròpoli de Barcelona en el context de la crisi pandèmica i la posterior recuperació. Primerament, s'analitza com ha evolucionat la pobresa des de diferents perspectives i utilitzant diferents indicadors. Per una banda s'utilitza la mesura estàndard per analitzar la pobresa monetària, la *taxa de risc de pobresa*. Per altra banda, s'empren també altres indicadors que complementen la *taxa de risc de pobresa*, ja que aquesta té dificultats per captar les variacions en els estàndards de vida de la població en situacions de crisis agudes o de forts creixements econòmics. Per tenir una visió més completa del període analitzat, doncs, s'analitza l'evolució a partir d'alguns indicadors més informatius en contextos de canvi de cicle econòmic: la *taxa de pobresa ancorada*, l'*índex headcount ratio*, i la *taxa de pobresa o exclusió social*. Posteriorment, s'estudia quin ha estat el paper de la intervenció estatal a través de transferències socials en la reducció de la pobresa durant aquest període. Finalment, es descriuen les diferències en el risc de pobresa en funció d'alguns dels principals eixos de desigualtat que estructurin la societat metropolitana.

Les anàlisis mostren que el risc de pobresa va créixer notablement durant la crisi pandèmica, però que l'any posterior va disminuir de nou. De fet, els indicadors que millor capten les variacions en moments de canvis de cicle econòmic mostren que els nivells de pobresa van recuperar els nivells pre-pandèmia tot just l'any posterior al seu esclat. Per altra banda, es constata que el sistema de protecció social va ser capaç d'absorbir bona part de l'increment de pobresa generat per la pandèmia. Finalment, les anàlisis revelen que l'estructura de la pobresa no ha patit canvis substancials durant aquest període. D'aquesta forma, hi ha col·lectius especialment exposats a la vulnerabilitat econòmica, com els infants i adolescents, les persones nascudes a l'estranger o les persones aturades.

3.1. La pobresa a la metròpoli de Barcelona des de diferents perspectives

Per estudiar la situació de pobresa monetària de la població, s'utilitzen a nivell europeu diversos indicadors. Els més utilitzats són els indicadors de pobresa monetària relativa. Aquests indicadors es basen exclusivament en el nivell d'ingressos dels individus⁸ (no consideren, per tant, el seu patrimoni ni les necessitats econòmiques particulars) i determinen si una persona es troba en situació de risc de pobresa en funció de la distància existent entre els seus ingressos i la mediana d'ingressos de la comunitat a la qual pertany. La mesura més utilitzada en aquest sentit, és la taxa de risc de pobresa⁹, que fixa el llindar de risc de pobresa en el 60% dels ingressos medians de la distribució de renda de la comunitat objecte d'estudi. Es considera, per tant, que una persona es troba en situació de risc de pobresa si els seus ingressos estan per sota d'aquest llindar. Al ser una mesura relativa de la pobresa, el llindar de risc de pobresa té en compte la desigualtat existent i els estàndards de vida de la comunitat de la qual formen part els individus. D'aquesta forma, el llindar varia en funció de la comunitat de referència o del període de temps que s'analitzi. Com es veurà més endavant amb més detall, aquest tipus de mesura té dificultats per captar canvis en les condicions de vida de les persones en moments de fort creixement o decreixement econòmic i és precisament per això que en aquest estudi s'han considerat d'altres tipus de mètodes complementaris per analitzar l'evolució de la pobresa a l'àrea metropolitana de Barcelona durant els darrers anys.

Tanmateix, durant el període marcat per la crisi pandèmica i la recuperació econòmica posterior, la taxa de risc pobresa moderada a l'àrea metropolitana de Barcelona¹⁰ ha anat variant d'acord amb cada context econòmic, com es pot observar a la taula 2. L'any 2021-2022, segons aquest indicador, hi havia gairebé 700.000 persones en situació de risc de pobresa a la metròpoli¹¹, un 4% més que l'any previ a la pandèmia. L'any 2020-2021, amb l'impacte de la pandèmia, la taxa de risc de pobresa moderada va augmentar sensiblement, passant del 20,4% al 22,3%¹², un increment del 9,3%. L'any posterior, en el context de recuperació econòmica, la taxa de risc de pobresa va disminuir un 5,0% i s'ha situat en el 21,2%. D'aquesta manera, al final del període 2019-2020 – 2021-2022, la taxa de risc de pobresa moderada s'ha incrementat en un 4,0% i, per tant, segons aquest indicador, la recuperació econòmica no ha estat encara suficient per revertir els efectes que va provocar l'impacte socioeconòmic de la crisi pandèmica.

A més, durant aquest mateix període la pobresa severa s'ha mantingut força estable. L'any 2021-2022 la taxa de pobresa severa a l'àrea metropolitana de Barcelona es va situar al 10,0%, de forma que afectava a més de 300.000 persones. Això significa un punt més respecte el nivell pre-pandèmic. A nivell territorial, cal destacar que la pobresa severa ha crescut particularment a la primera corona metropolitana, mentre que a la ciutat central s'ha anat reduint, fins i tot durant l'any més dur de la pandèmia (2020). Això ha comportat un creixement important de la bretxa en el risc de pobresa severa entre la població del municipi de Barcelona i la de la resta

⁸ L'indicador es construeix en base als ingressos equivalents de la població, vegi's nota al peu 2.

⁹ La taxa de risc de pobresa és, alhora, un dels 3 components de l'indicador AROPE (risc de pobresa o exclusió social). Aquest indicador és l'utilitzat a nivell de l'Eurostat i dels estats membres per mesurar la pobresa i l'exclusió i per monitoritzar els avenços en el pilar europeu de drets socials. Els altres indicadors que conformen l'ARPE són la privació material i social severa i la taxa de baixa intensitat laboral a la llar.

¹⁰ Calculada amb el llindar de risc de pobresa fixat en el 60% de la mediana de la distribució d'ingressos de la població resident a l'àrea metropolitana de Barcelona.

¹¹ Es tracta de població que viu a llars unipersonals a menys de 11.818 euros anuals o població que viu en llars de dos adults i dos infants amb uns ingressos equivalents inferiors a 24.817 euros anuals.

¹² Es tracta de població que viu a llars unipersonals amb 10.942 euros anuals, o població que viu a llars de dos adults i dos menors amb uns ingressos equivalents inferiors a 22.979 euros anuals.

de població metropolitana. La distància entre els dos àmbits territorials es va elevar d'1,8 a 4,7 punts percentuals. Pel que fa al risc de pobresa moderada, també es va incrementar més a la primera corona metropolitana que a la ciutat central, però l'increment de la bretxa va ser més moderat.

Taula 2: Taxa de risc de pobresa moderada i severa i variacions percentuals. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2019-2020 — 2021-2022

	2019- 2020	2020- 2021	2021- 2022	Variació 2019-2020 a 2020-2021	Variació 2020-2021 a 2021-2022	Variació 2019-2020 a 2021-2022
Barcelona						
Taxa de risc de pobresa moderada	17,2	19,5	18,61	13,5%	-4,5%	8,3%
Taxa de risc de pobresa severa	8,3	7,8	7,62	-6,9%	-1,7%	-8,5%
Resta àrea metropolitana						
Taxa de risc de pobresa moderada	23,6	25,0	23,69	6,3%	-5,4%	0,6%
Taxa de risc de pobresa severa	10,1	12,8	12,36	26,7%	-3,3%	22,5%
Àrea metropolitana de Barcelona						
Taxa de risc de pobresa moderada	20,4	22,3	21,2	9,3%	-5,0%	3,9%
Taxa de risc de pobresa severa	9,2	10,3	10,0	11,6%	-2,6%	8,7%

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2019-2020 — 2021-2022.

Però, com s'ha apuntat anteriorment, la taxa de risc de pobresa té dificultats per captar la magnitud dels canvis en la pobresa en contextos d'expansió o recessió econòmica (Jenkins, 2020; Nolan i Marx, 2009). Per capturar millor les variacions en els nivells de pobresa d'una societat en contextos de crisi i creixement, s'han proposat indicadors alternatius (Goedemé et al., 2022; Jenkins, 2020; Whelan et al., 2014a). En aquest informe s'utilitzen tres alternatives per tal d'obtenir una fotografia completa de com ha evolucionat el fenomen durant els darrers anys. Per una banda, s'analitzen dos indicadors de pobresa monetària: la *taxa de risc de pobresa ancorada*¹³ i l'*índex extended headcount ratio* (EHC)¹⁴. Per una altra banda, s'analitzarà també la *taxa de risc de pobresa o*

¹³ La *taxa de risc de pobresa ancorada* fixa el llindar de risc de pobresa per a una sèrie d'anys en un any determinat i l'actualitza per la resta d'anys d'acord a la variació dels preus. D'aquesta forma, aconsegueix captar l'evolució del percentatge de persones que viuen amb ingressos inferiors al llindar de pobresa de l'any de referència, i no està influenciat pels canvis en els ingressos medians de la comunitat objecte d'estudi (Ayllón, 2021).

¹⁴ L'*índex de pobresa EHC* es calcula a partir de dos llindars: per una banda, el llindar de risc de pobresa definit pel 60% dels ingressos medians de la població. És el mateix llindar que per la taxa de risc de pobresa i per tant és un llindar flotant (canvia d'any a any d'acord als ingressos generals de la comunitat objecte d'estudi). Per altra banda, considera un altre llindar de tipus fix, que no varia anualment de forma que permet controlar el canvi en els estàndards de vida en termes absoluts (s'ancora en un any de referència i s'indexa pels anys següents, de forma que reflecteix els canvis en els preus). Aquest segon llindar és més baix i permet, també, captar nivells de pobresa més severa. En el cas de la proposta d'índex EHC de Goedemé, Decerf i Van den Bosch (Goedemé et al., 2022), aquest llindar fix es calcula en base al cost d'una cistella de productes que han de permetre tenir una dieta saludable i un habitatge adequat. L'índex dona més pes relatiu a les persones que es troben per sota del llindar fix, i un pes minvant a les persones a mesura que s'apropen al llindar superior. Així, l'índex no només té en compte el número de persones en situació de risc de pobresa, sinó també la intensitat de la pobresa, és a dir, la distància entre els ingressos de la població en risc de pobresa i el llindar de risc de pobresa. Alhora, considera, de forma simultània, aspectes relatius i aspectes absoluts en la mesura. Per aquest estudi, donada la manca de dades per determinar aquest llindar a nivell de

exclusió social (ARPE per les seves sigles en anglès)¹⁵, que combina elements de pobresa monetària amb altres elements relacionats amb la privació material i la participació al mercat laboral.

Tots els indicadors esmentats reflecteixen un increment de la pobresa l'any de la pandèmia i una reducció l'any 2021, quan comença la reactivació econòmica (taula 3). De fet, com s'ha vist abans, també les taxes de pobresa relativa, en contrast amb d'altres ocasions, registren aquesta tendència. Evidentment, els nivells de pobresa que es registren a partir d'aquest conjunt d'indicadors són diferents, ja que cadascun d'ells introdueix els seus matisos en la mesura de la pobresa, els quals tenen a veure, bàsicament, amb la intensitat de la pobresa o amb la multidimensionalitat del fenomen. El que sí que és més rellevant, però, són les diferències que s'observen respecte a si l'increment de pobresa que es va produir com a conseqüència de l'impacte socioeconòmic de la pandèmica es va revertir o no el primer any post-pandèmic. En tot cas, de la lectura de de tot aquest conjunt d'informació emergeixen tres idees que val la pena destacar:

- a) En primer lloc, els resultats indiquen que l'impacte socioeconòmic de la pandèmia es va traduir, principalment, en un augment de les formes de pobresa més moderades i no tan de les formes més severes, tot i que també. En aquest sentit, i com es veurà més endavant, les mesures extraordinàries que es van aprovar en el context de la pandèmia, algunes d'elles en forma de suports econòmics, van contribuir a esmorteir l'impacte en els ingressos de les llars de l'aturada de l'activitat en els moments més durs de la pandèmia.
- b) Els indicadors que estan més capacitats per mesurar l'impacte en termes de pobresa d'un *shock* econòmic tan intens i en un període de temps tan curt com el que es va ocasionar per la pandèmia de la covid-19 — les *taxes de risc de pobresa ancorades* i l'*índex EHC* —, apunten a que sí que es van revertir els efectes de la crisi pandèmica només un any després, almenys pel que fa al nivell de pobresa monetària.
- c) Els resultats de l'ARPE, afegeixen, però, alguns matisos a aquesta segona idea. La recuperació s'ha produït de manera ràpida en l'àmbit dels ingressos, però no en la privació material, un aspecte sobre el qual s'aprofundirà més endavant i que té a veure amb la inflació i la pèrdua de poder adquisitiu que ha acompanyat la recuperació dels ingressos. És per això que la taxa ARPE no es

l'àrea metropolitana de Barcelona, s'ha optat per definir el llindar inferior fix a partir de l'índex de renda de suficiència de Catalunya (IRSC). Aquest índex, fixat per la Generalitat de Catalunya, pretén determinar els ingressos mínims que han de permetre a qualsevol persona "fer front a les despeses essencials per al manteniment propi o per al manteniment de les persones que integren la unitat familiar o la unitat de convivència a la qual pertany" (Llei 13/2006, de 27 de Juliol, de Prestacions Socials de Caràcter Econòmic, 2006) i és la base a partir de la qual es calcula l'accés i la quantia de múltiples prestacions i serveis de l'administració catalana. Cal tenir en compte, això sí, que l'IRSC no es va actualitzar entre 2010 i 2022 i, per tant, no reflecteix l'evolució en els preus. L'IRSC va estar fixat en 7.967,73 euros anuals entre els anys 2010 i 2022. Els pressupost de la Generalitat de Catalunya de 2023 l'ha actualitzat a 8.605,15 euros anuals. Aquesta pujada, però, no es reflecteix en el període analitzat en aquesta monografia.

¹⁵ La *taxa de risc de pobresa o exclusió social (ARPE)*, és un índex que busca mesurar la pobresa amb un caràcter multidimensional. No només té en compte la pobresa monetària, sinó que també considera d'altres aspectes clau per conèixer la situació socioeconòmica de les persones, com ara la privació material i social severa (el fet de patir privacions d'aspectes materials i socials considerats desitjables i necessaris per tenir uns estàndards de vida considerats adequats) i la participació en el mercat laboral dels diferents membres de la llar en edat potencialment activa. L'índex considera que una persona està en risc de pobresa o exclusió social si pateix almenys una de les tres situacions que el conformen. Aquest indicador és més sensible a canvis en el context socioeconòmic ja que, a diferència de la taxa de risc de pobresa, inclou elements vinculats a la capacitat adquisitiva i a l'ocupació que no estan influenciats pels canvis en el llindar de pobresa. La taxa ARPE té, però, una dificultat específica per captar amb precisió els canvis sobtats, i és que integra informació sobre els ingressos de les persones, que es refereixen a l'any anterior a l'edició de l'enquesta, i dades de privació i activitat que reflecteixen la situació del mateix any de l'enquesta. Això genera certa imprecisió a l'hora d'informar de canvis de tendència sobtats com és el cas que ocupa a aquest informe. No obstant, aquest indicador és oficial en el context europeu i forma part dels indicadors clau per monitoritzar l'Estratègia 2030.

redueix excessivament el primer any de recuperació econòmica, passant del 28,9% en 2020-2021 al 27,2% en 2021-2022.

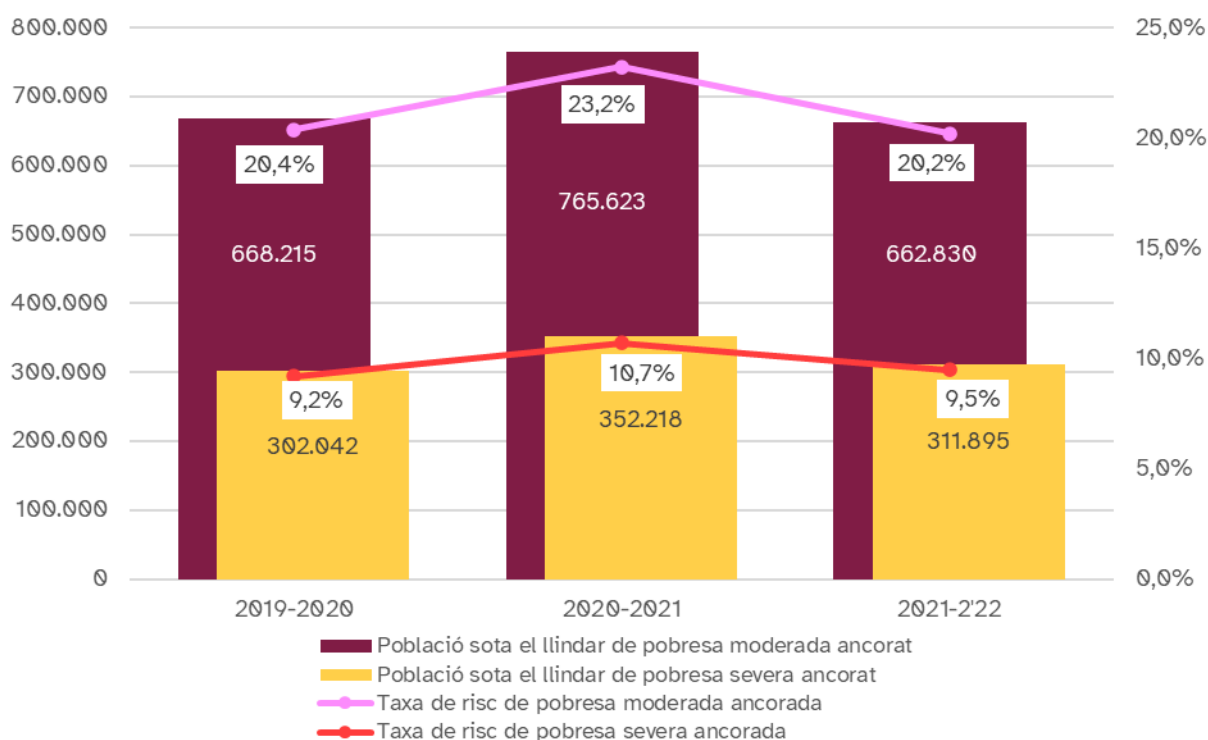
Taula 3: Taxes de risc de pobresa, taxes de risc de pobresa ancorada, índex EHC i taxa de risc de pobresa o exclusió social. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022

	2019- 2020	2020- 2021	2021- 2022	Variació 2019-2020 a 2020-2021	Variació 2020-2021 a 2021-2022	Variació 2019-2020 a 2021-2022
Taxa de risc de pobresa moderada	20,4	22,3	21,2	9,3%	-5,0%	3,9%
Taxa de risc de pobresa moderada ancorada a 2019-2020	20,4	23,2	20,2	14,0%	-13,0%	-0,8%
Índex EHC	15,2	17,1	15,0	12,5%	-12,3%	-1,3%
Taxa de risc de pobresa o exclusió social (AROPE)	25,4	28,9	27,2	13,8%	-5,6%	7,4%
Taxa de risc de pobresa severa	9,2	10,3	10,0	11,6%	-2,6%	8,7%
Taxa de risc de pobresa severa ancorada a 2019-2020	9,2	10,7	9,5	16,1%	-11,0%	3,3%

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2019-2020 – 2021-2022.

Les taxes de risc de pobresa ancorades permeten veure si augmenta o disminueix la població que té un nivell de renda equivalent al de l'any anterior del cicle econòmic recessiu, en aquest cas, el 2019. Com es pot observar al gràfic 6, l'augment de pobresa moderada en el context de la pandèmia de la covid-19 és més intens que el de la pobresa severa. La població metropolitana en risc de pobresa moderada augmenta segons l'indicador ancorat en 3 punts percentuals, incrementant-se en gairebé 100.000 persones i situant-se en 765 milers de persones en risc de pobresa. En canvi, la població metropolitana en situació de risc de pobresa severa només augmenta en 1,5 punts percentuals, incrementant-se en 50.000 persones. Per altra banda, segons aquests indicadors, aquests increments es reverteixen amb la reactivació econòmica de l'any 2021.

Gràfic 6: Taxes de risc de pobresa moderada i severa ancorades a 2019-2020 i població sota els llindars ancorats. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022

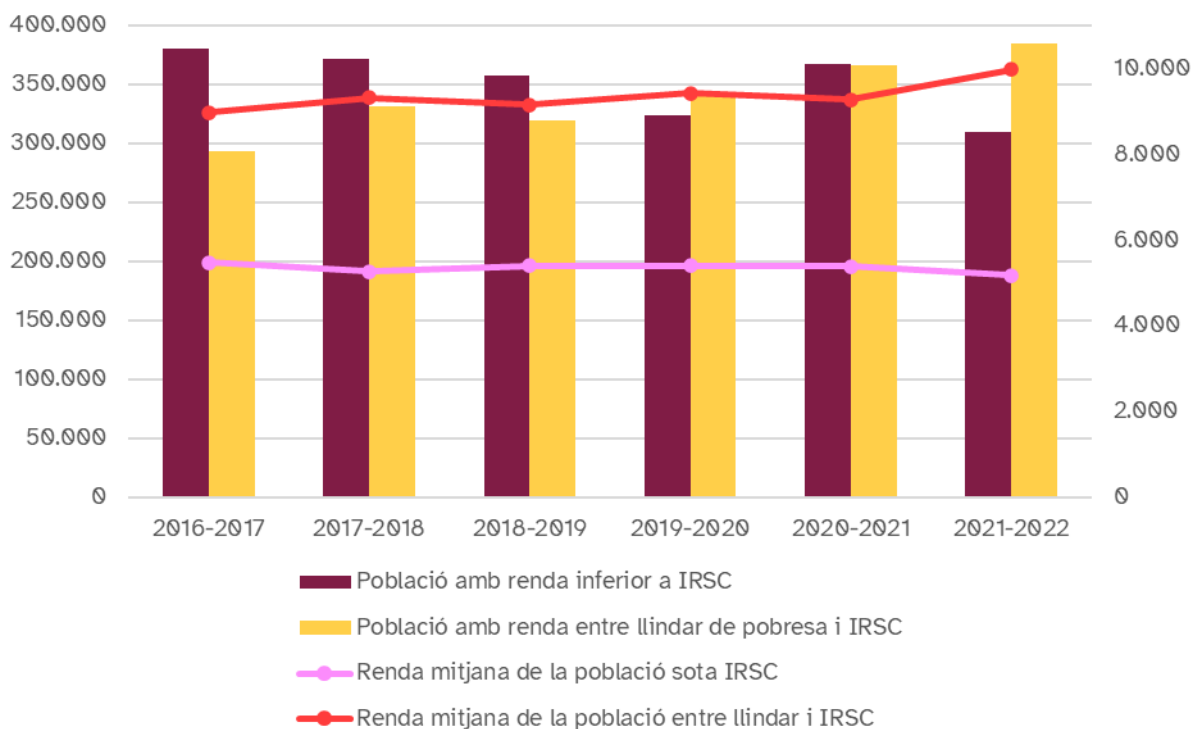
Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2019-2020 – 2021-2022.

Pel que fa a l'índex EHC, si s'observa la seva evolució en els anys de la crisi pandèmica i la posterior recuperació, es pot comprovar que, primerament, l'any de la crisi detecta un creixement de la pobresa lleugerament superior al que registra la taxa de pobresa moderada relativa (10,6% enfront el 9,3%). Aquesta diferència es deu a que la població en risc de pobresa l'any 2020-2021 estava, en termes generals, més empobrida que l'any anterior. Com es pot observar al gràfic 7, l'any de la crisi pandèmica es va incrementar de forma especialment notable la població amb ingressos inferiors a l'IRSC. En canvi, l'any de la recuperació econòmica, l'índex EHC va registrar una reducció de la pobresa molt superior a la registrada per la taxa de pobresa moderada (11,1% i 5,0%, respectivament). Aquesta diferència s'explica, de nou, per la distància entre el llindar de pobresa i els ingressos de la població que es troba per sota d'aquest llindar. L'any 2021-2022, malgrat que va pujar el llindar de pobresa, la població que es trobava per sota del llindar va tendir a estar-ne menys distanciada, gràcies a la baixada de la població amb ingressos inferiors a l'IRSC i a l'increment de les rendes de la població amb ingressos entre l'IRSC i el llindar de pobresa. Cal destacar que, durant la recuperació post-pandèmica, si bé el número de persones amb ingressos inferiors a l'IRSC va minvar, la renda mitjana d'aquesta població va disminuir. És a dir, que la proporció de població en situació de màxima vulnerabilitat socioeconòmica va disminuir, però la seva capacitat econòmica va empitjorar. A nivell del període complet 2019-2020 – 2021-2022, l'índex reflecteix una disminució de la pobresa monetària, però poc significativa (del 15,2% al 15,0%)¹⁶. El que assenyalen aquests resultats, de manera coherent amb els resultats de les taxes de

¹⁶ Cal tenir present, però, que el llindar inferior, que delimita la població que rep la ponderació màxima en el càlcul de l'EHC, està marcat per l'IRSC, que no va reflectir l'increment dels preus.

risc de pobresa, és que l'increment de pobresa de la pandèmia es va revertir un any després amb la reactivació econòmica.

Gràfic 7: Població amb renda inferior a l'IRSC i entre el llindar de pobresa i l'IRSC i renda mitjana de cada grup. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022

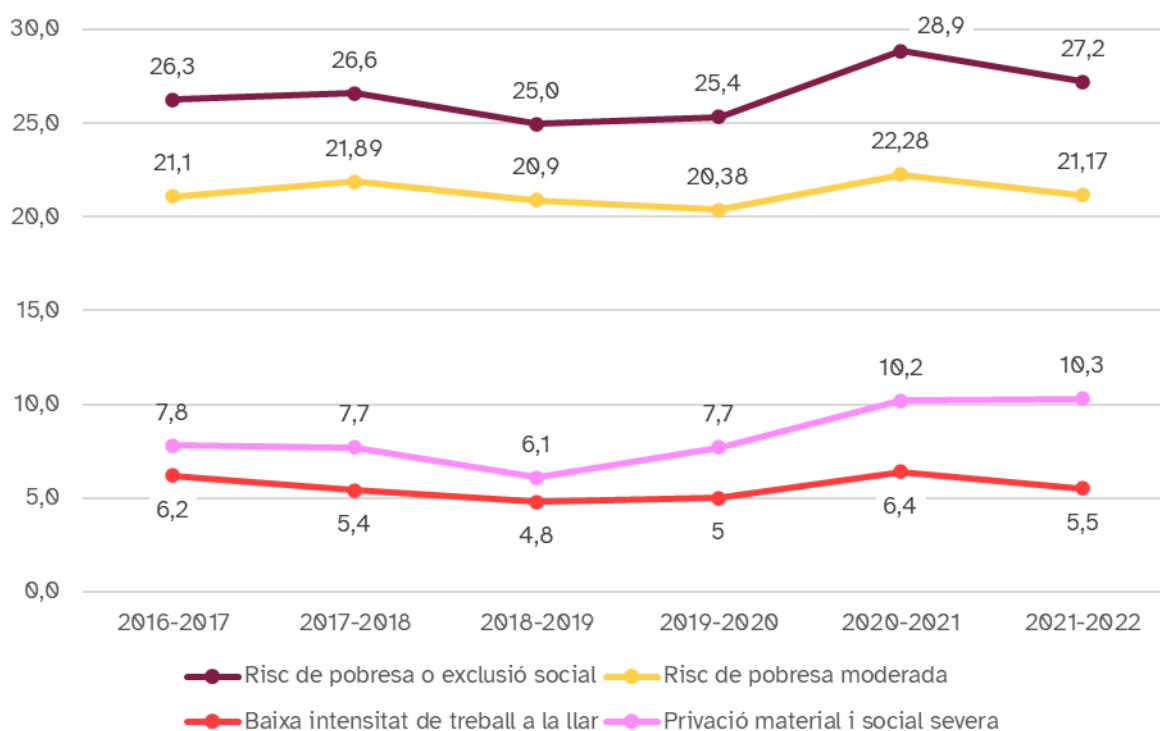

*L'eix esquerra representa la població (número de persones). L'eix dret representa els ingressos (euros).

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 – 2021-2022.

La taxa de risc de pobresa o exclusió social, per la seva banda, aporta una concepció més multidimensional de la pobresa i incorpora a la pobresa monetària altres situacions vinculades a l'exclusió social: patir privació material i social severa i viure en una llar amb baixa participació en el món laboral. Si s'analitza el seu comportament en el període de crisi i recuperació, s'observa que va experimentar un creixement molt alt durant la pandèmia seguit d'un descens molt moderat l'any de la recuperació. En el global dels dos anys mostra un notable creixement (8,7%) de la pobresa i l'exclusió social, essent així l'indicador que mostra un major creixement durant el període complet. El comportament d'aquest indicador s'explica en bona part per la influència dels components no monetaris que el conformen, ja que van variar més que la taxa de risc de risc de pobresa (gràfic 8). Concretament, l'any 2020-2021 la població que patia privació material i social severa va augmentar un 32,5% i la població que vivia en llars amb poca participació laboral ho va fer un 28,0%, mentre que la població en situació de risc de pobresa va créixer tan sols un 9,3%. Cal tenir present, a més, que les taxes de privació material i social severa i de baixa participació laboral a la llar ja havien començat a pujar l'any 2019-2020, reflectint l'impacte inicial de la crisi pandèmica. Aquest fet es deu a que aquestes dades fan referència a l'any de l'enquesta, a diferència de les dades de pobresa monetària, que fan referència a l'any anterior a l'edició de l'enquesta.

Gràfic 8: Taxa de risc de pobresa o exclusió social i components. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 – 2021-2022.

L'any 2021-2022, en canvi, la taxa de risc de pobresa o exclusió social va disminuir només un 5,6%, una disminució similar a la de la taxa de risc de pobresa moderada (5,0%) i molt inferior a la dels indicadors alternatius de pobresa monetària (entre 11,1% i 17,9%). El manteniment a nivells alts de la taxa durant la recuperació econòmica s'explica, en gran mesura, per l'estancament de la privació material i social severa. Aquest component de la taxa està especialment vinculat a la capacitat de consum, la qual va estar afectada pel procés inflacionari viscut a partir de l'any 2021, especialment en algun dels ítems que la componen. Així, malgrat el notable increment de rendes viscut l'any 2021-2022, el percentatge de població que patia privació material i social severa no va disminuir. L'indicador, doncs, és l'únic capaç de copsar la complexitat dels primers anys post-pandèmics, marcats, d'una banda, per una clara recuperació dels ingressos, però, d'altra banda, aquesta recuperació es produeix en un context d'inflació que fa perdre poder adquisitiu i que manté els nivells elevats de privació material de la població metropolitana.

3.2. El paper de les transferències socials en la reducció de la pobresa

Un aspecte clau en la reducció de la pobresa és el paper que juguen les transferències socials en el marc de l'Estat del benestar. A la taula 4 es recull la taxa de risc de pobresa calculada a partir de les rendes primàries, és a dir, aquella que només inclou els ingressos derivats del treball i de fonts privades (patrimoni), i també la

taxa de risc de pobresa després de transferències socials, és a dir, un cop es reben les prestacions socials que proporciona l'Estat. D'aquesta manera es pot observar la capacitat de reducció de pobresa que té l'Estat del benestar a través de les transferències monetàries. Els resultats mostren, de fet, que les prestacions socials van permetre absorbir bona part de l'increment en el risc de pobresa que es va produir en l'any de la pandèmia i també l'any següent, gràcies en part a l'Escut Social.

Taula 4: Taxa de risc de pobresa i reducció percentual abans i després de transferències socials. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 — 2021-2022

	2016- 2017	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020	2020- 2021	2021- 2022
Taxa de risc de pobresa abans de transferències socials	40,9	42,3	42,3	42,3	46,2	45,0
Taxa de risc de pobresa després de transferències socials	21,1	21,9	20,9	20,4	22,3	21,2
Reducció total	-48,4%	-48,2%	-50,6%	-51,8%	-51,7%	-52,9%
Reducció per pensions de jubilació i supervivència	-37,4%	-36,4%	-37,4%	-39,2%	-34,4%	-36,7%
Reducció per altres prestacions	-11,0%	-11,8%	-13,2%	-12,5%	-17,3%	-16,2%

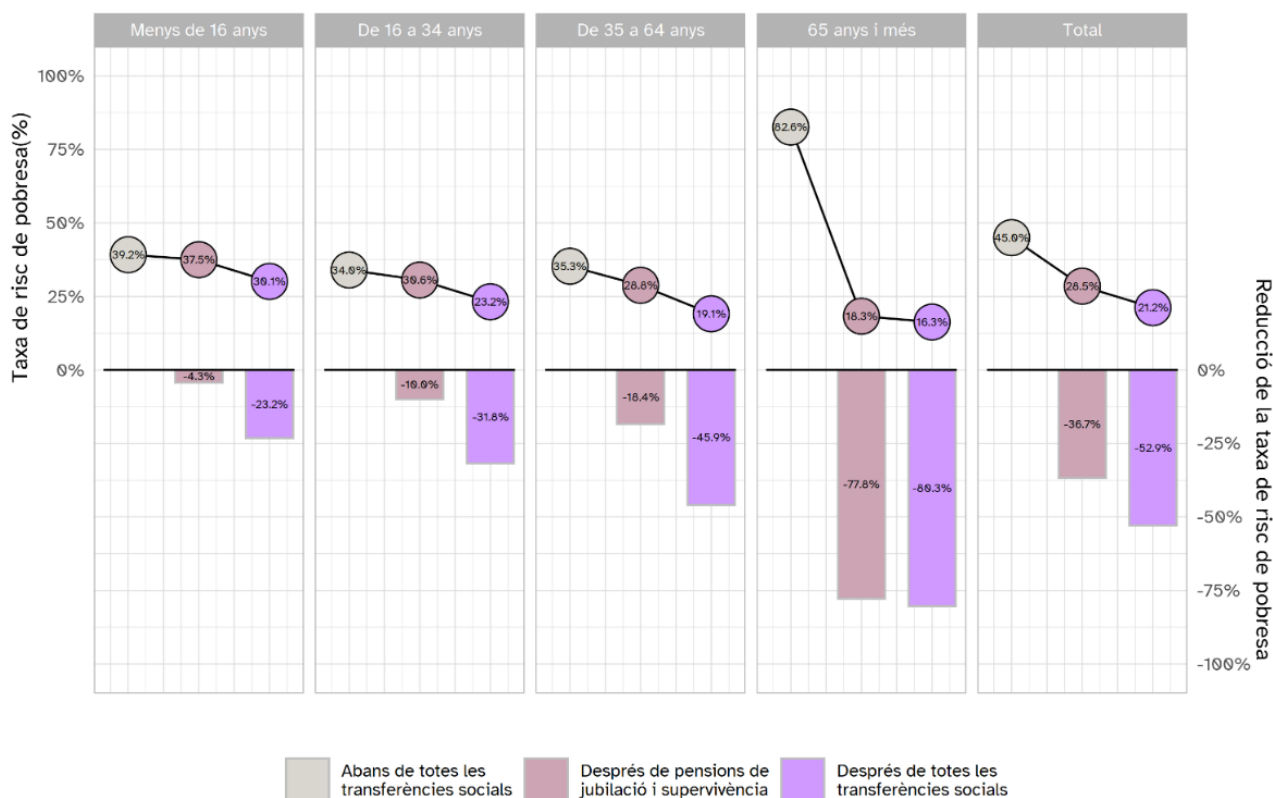
Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2027 — 2021-2022.

Com es pot observar, si bé la taxa de risc de pobresa abans de les prestacions socials va augmentar 3,9 punts en el context de la pandèmia (2020-2021), la taxa després de l'acció protectora de l'Estat només va créixer només 1,9 punts. Aquest menor increment del risc de pobresa es va deure, fonamentalment, al paper de les prestacions socials no vinculades a les pensions de jubilació i de supervivència, les quals van reduir un 17,3% el risc de pobresa, 5 punts percentuals més que l'any anterior. Entre aquestes prestacions es troben aquelles mesures extraordinàries que es van aprovar en els moments més durs de la pandèmia (expedients de regulació temporal de l'ocupació (ERTO), prestacions per cessament temporal de l'activitat, i mesures de garanties d'ingressos com l'Ingrés Mínim Vital) i que van configurar un part de l'anomenat escut social. Aquest conjunt de mesures, sumades al sistema de prestacions socials ja existent, van incrementar de manera molt important els ingressos provinents de prestacions socials no vinculades a les pensions de jubilació i de supervivència l'any 2020 i es van mantenir elevats l'any 2021 (gràfic 3). L'any posterior a la crisi, la taxa de risc de pobresa de rendes primàries es va reduir 1,2 punts percentuals i la taxa de reducció de la pobresa del conjunt de prestacions socials fou 2,7 punts més elevada que la de l'any 2018-2019, l'any previ a la crisi pandèmica. Així doncs, en el context de recuperació i de lleugera disminució de la taxa de risc de pobresa derivada del mercat, la capacitat de reducció del risc de pobresa de les prestacions socials va augmentar. Les prestacions socials van reduir el risc de pobresa en un 52,9%, és a dir, 1,3 punts percentuals més que l'any de la crisi i 1,4 punts més que l'any anterior.

Cal remarcar que el sistema de transferències socials ha tingut, i encara té, un impacte molt desigual en el risc de pobresa dels diferents grups d'edat (gràfic 9). L'any 2021-2022, el sistema redueix en gran mesura (un 80,3%) el risc de pobresa de la població de més de 65 anys, que és justament la que té un major risc de pobresa abans de transferències socials al no tenir gairebé ingressos provinents del treball. Així, la taxa de risc de pobresa entre la gent gran es redueix del 82,6% abans de transferències al 16,3% després de

transferències. En canvi, el sistema té poca incidència en la reducció del risc de pobresa dels altres grups d'edat, particularment de la població infantil i adolescent. En aquest grup d'edat, el conjunt de prestacions socials només redueixen la pobresa en un 23,2%, de forma que passa del 39,2% al 30,1% després de transferències socials. Aquest efecte desigual en la capacitat per reduir la pobresa en els diferents grups d'edat s'ha mantingut estable durant el període de crisi i recuperació, esdevenint especialment preocupant en el cas de la població menor de 16 anys, ja que es tracta del grup d'edat menys protegit monetàriament i el que registre la major taxa de risc de pobresa després de transferències socials.

Gràfic 9: Taxa de risc de pobresa moderada abans i després de transferències. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2021-2022.

3.3. A qui afecta més la pobresa?

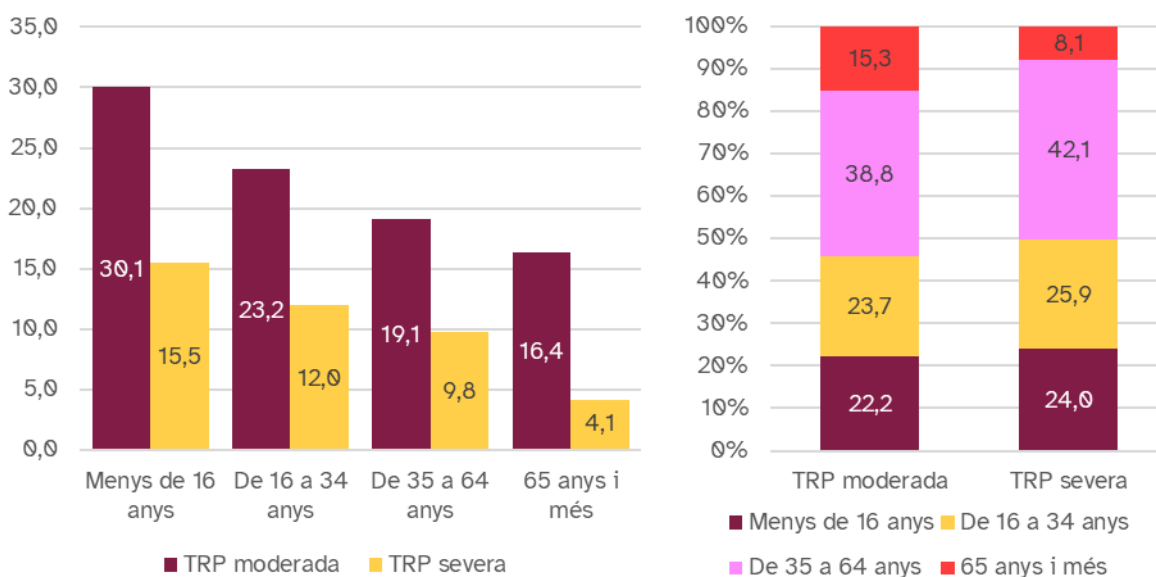
El risc de pobresa no afecta a tota la població de forma similar. Hi ha perfils socials més exposats que altres a patir situacions de pobresa. En aquesta secció s'analitzen els eixos de desigualtat econòmica més importants que hi ha actualment a l'àrea metropolitana de Barcelona: l'edat, el lloc de naixement i la relació amb l'activitat. Concretament, per cadascun d'aquests eixos s'analitzen les taxes de pobresa relativa moderada i severa i la composició de la pobresa per a l'any 2021-2022. Addicionalment, s'analitza l'evolució en el temps

del risc de pobresa. Per fer-ho es parteix de la taxa de pobresa ancorada que, com s'ha explicat anteriorment, recull millor les variacions en els estàndards de vida en situacions de crisi i recuperació econòmica.

3.3.1. L'EDAT

Actualment (2021-2022), la població infantil i adolescent és la que està més exposada a la pobresa a la metròpoli de Barcelona, tant moderada com severa (30,1% i 15,5% respectivament). A mesura que s'incrementa l'edat, la vulnerabilitat socioeconòmica va minvant fins arribar al grup format per la població de 65 i més anys, que té les menors taxes de risc de pobresa moderada i severa (16,4% i 4,1%). De fet, cal destacar la baixa taxa de risc de pobresa severa entre la població gran, que és menys de la meitat de la que pateix la població d'entre 35 i 64 anys i gairebé un quart de la taxa de la població de 16 anys i menys. La distribució de la taxa de pobresa mostra la gravetat de la pobresa infantil a la metròpoli; un fenomen que no és nou (Navarro-Varas et al., 2019), ni particular de l'àrea metropolitana de Barcelona, sinó que té unes arrels estructurals que, en part, tenen a veure amb el dèficit suports econòmics per la infància que caracteritza el model d'Estat de benestar espanyol respecte a d'altres països de l'entorn europeu (Ayllón, 2017). Si s'observa la composició de la pobresa, però, es constata que donada l'estructura d'edat de la població de la metròpoli la majoria de població en situació de risc de pobresa té entre 35 i 64 anys, malgrat que aquest grup d'edat té una taxa de risc de pobresa inferiors a la població més jove.

Gràfic 10: Taxa i composició del risc de pobresa moderada i severa segons edat (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2021-2022

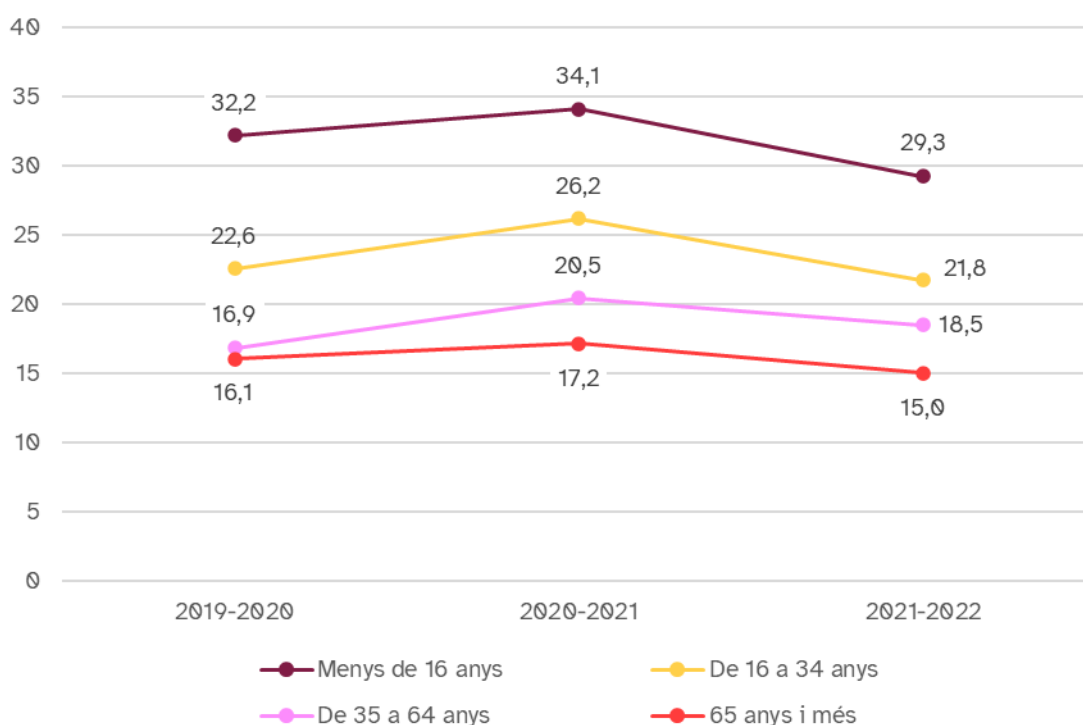

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2021-2022.

L'impacte socioeconòmic de la crisi pandèmica va ser més intens entre la població de 35 i 64 anys. El seu risc de pobresa es va incrementar en gairebé 4 punts percentuals. En canvi, entre la població menor de 17 anys, com que ja partien d'un nivell de risc de pobresa molt elevat, només va augmentar en dos punts, però la taxa de risc de pobresa ancorada es va situar en el 34,1% per aquest col·lectiu l'any 2020-2021. Aquest fet contrasta amb el que va succeir durant la recessió iniciada l'any 2008, durant la qual la taxa de pobresa ancorada dels

infants va créixer de forma similar a la de la resta de població de menys de 65 anys (Ayllón, 2017). La població de més de 65 anys ha mostrat una major resiliència davant de la crisi pandèmica per l'estabilitat de les pensions jubilació en comparació amb els ingressos provinents del treball. Finalment, cal destacar que, segons les taxes de pobresa ancorada, pràcticament tots els grups d'edat recuperen la seva situació econòmica just el primer any després de la pandèmia, excepte la població de 35 a 64 anys.

Gràfic 11: Taxa de risc de pobresa moderada ancorada segons grup d'edat (%) Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022

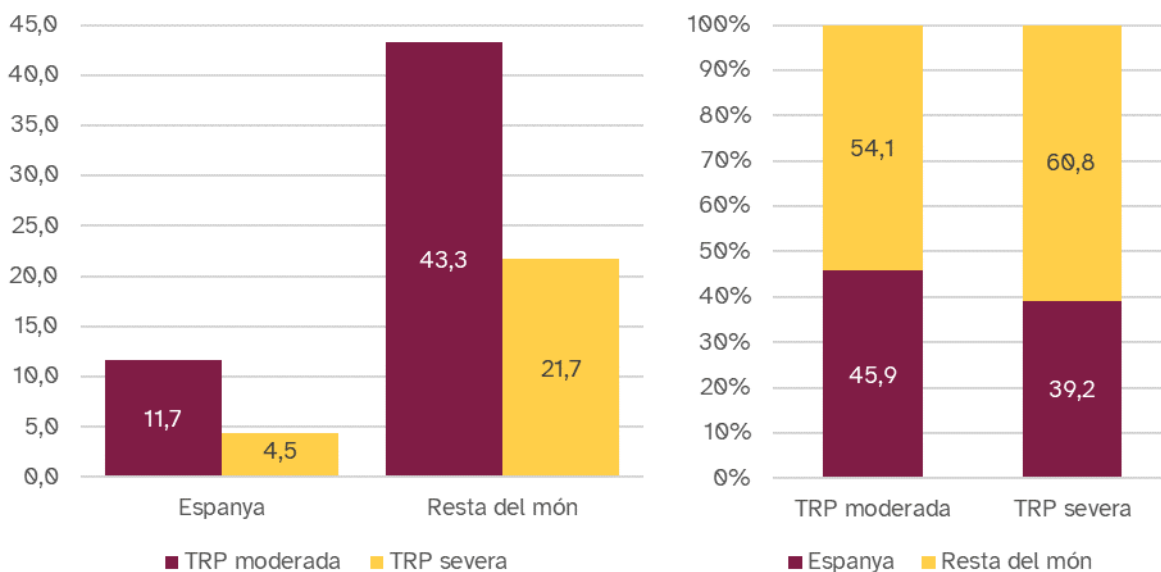

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2019-2020 – 2021-2022.

3.3.2. EL LLOC DE NAIXEMENT

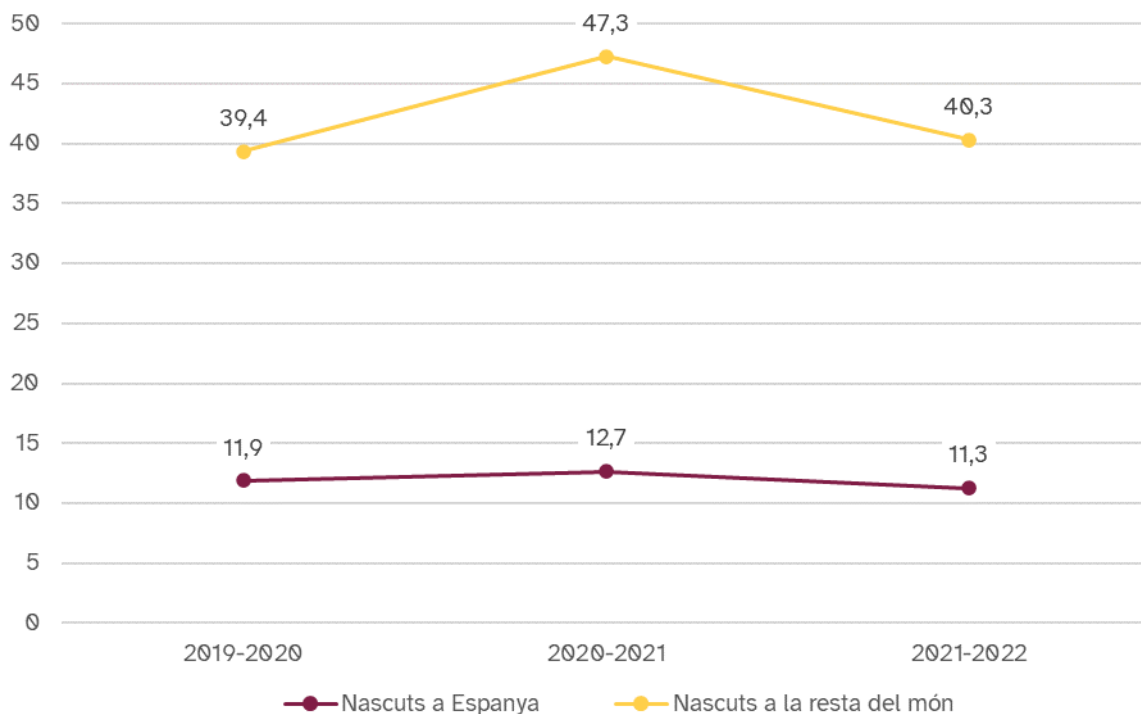
El risc de pobresa té una incidència gairebé quatre vegades inferior entre la població nascuda a Espanya que entre la població nascuda a la resta del món. Això provoca que la població en situació de pobresa sigui majoritàriament d'origen estranger. Durant la crisi pandèmica, l'augment del risc de pobresa va ser més accentuat entre la població d'origen estranger, que va veure augmentar el seu risc de pobresa més del triple que la població nascuda a Espanya (20,2% i 6,6%, respectivament). El primer any de recuperació econòmica, el risc de pobresa entre la població nascuda a l'estranger es va reduir, tot i que de forma insuficient per compensar l'impacte de la pandèmia. En canvi, entre la població espanyola el risc de pobresa es va reduir més del que s'havia incrementat l'any anterior. En global, després de la crisi pandèmica, en el primer any post-pandèmic, la bretxa entre el risc de pobresa de la població nascuda a Espanya i la nascuda a la resta del món va incrementar-se lleugerament, passant de 27,5 a 29,1 punts percentuals.

Gràfic 12: Taxa i composició del risc de pobresa moderada i severa segons lloc de naixement (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2021-2022.

Gràfic 13: Taxa de risc de pobresa moderada ancorada segons lloc de naixement (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022

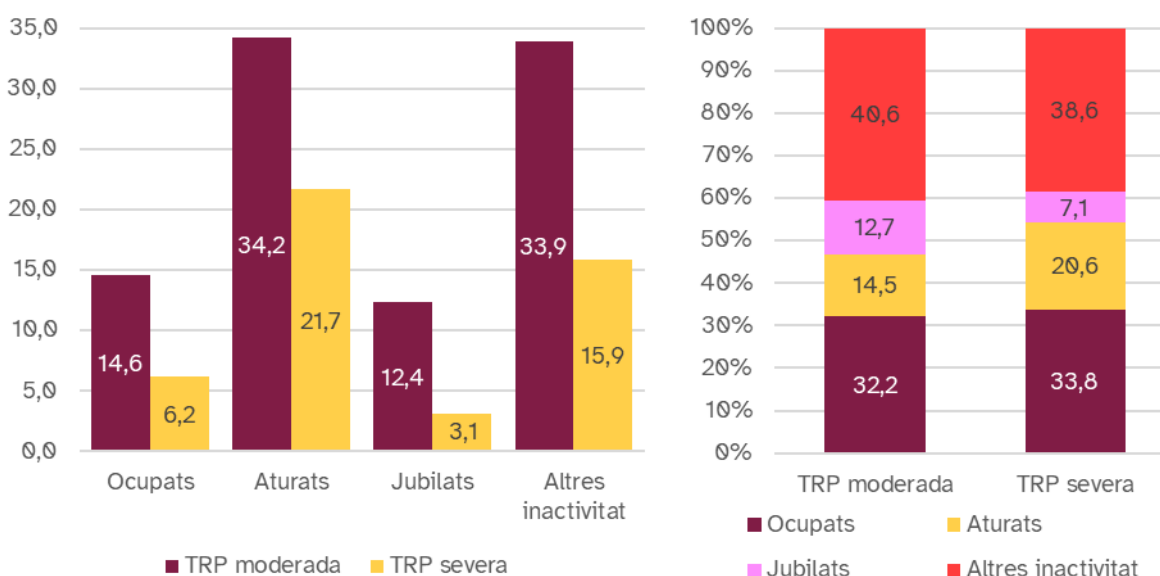

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2019-2020 – 2021-2022.

3.3.3. LA RELACIÓ AMB L'ACTIVITAT

La relació amb l'activitat té una incidència molt important en el risc de pobresa. Les situacions de major vulnerabilitat econòmica són les de la població aturada i la de la població que es troba en altres situacions d'inactivitat, ja que no reben ingressos per treball i només una part de la població aturada rep prestacions contributives. La població jubilada, ja s'ha vist que majoritàriament gaudeix d'uns ingressos suficients gràcies a les pensions de jubilació. D'altra banda, mereix també ser destacat el nivell de pobresa existent entre població ocupada: vora una de cada set persones ocupades es troba en situació de risc de pobresa. Aquest risc es pot explicar pels baixos salaris i per la incidència del treball a temps parcial, però també per un efecte de la composició de la llar. Una persona ocupada que resideix en una llar amb molt baixa intensitat del treball¹⁷, pot fàcilment trobar-se en una situació de risc de pobresa.

Gràfic 14: Taxa i composició del risc de pobresa moderada i severa segons relació amb l'activitat (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2021-2022

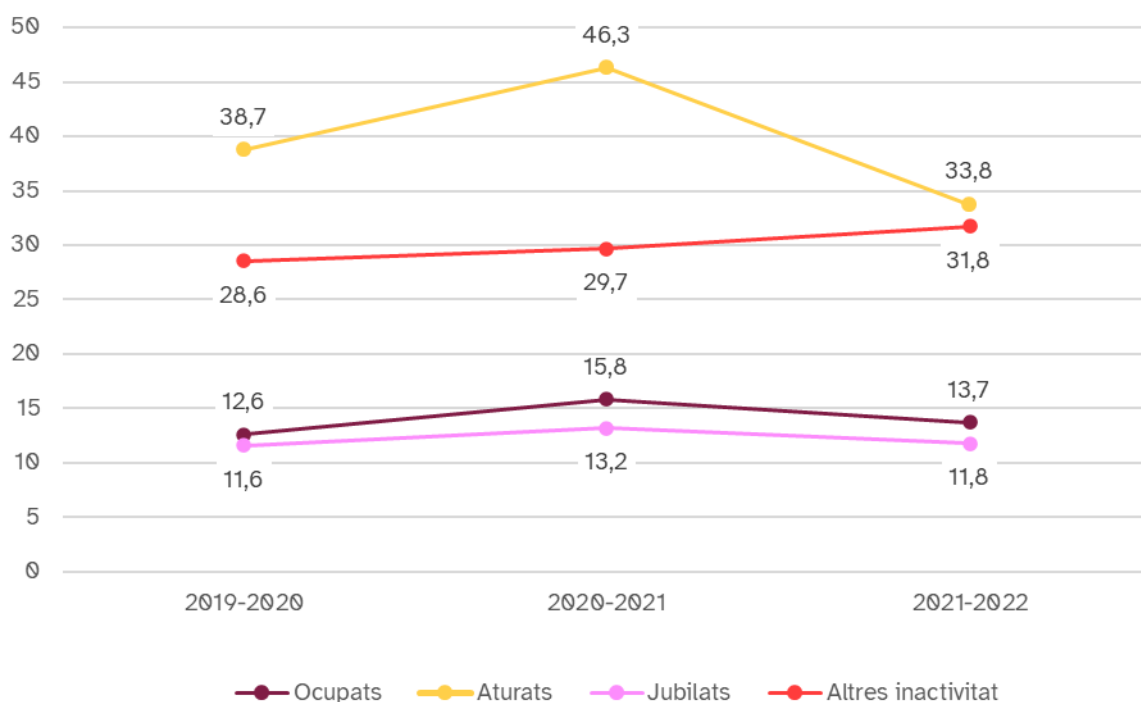
Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2021-2022.

Observant l'evolució durant el període 2019-2020 – 2021-2022 es pot constatar que durant la crisi pandèmica la taxa de pobresa ancorada va créixer especialment entre la població aturada. L'any de la recuperació, en canvi, la població aturada va ser la que va experimentar una major reducció del seu risc de pobresa, arribant a nivells inferiors als que tenia abans de la pandèmia. Aquesta fluctuació es pot explicar, almenys en part, pel canvi en el perfil de població desocupada. Durant l'any 2020-2021 el percentatge de persones aturades que no percebien cap tipus de prestació es va incrementar, mentre que l'any 2021-2022 va disminuir de nou (IERMB, 2023). Això sembla indicar que l'increment de l'atur que es va produir durant la pandèmia va afectar sobretot a població que no tenia dret a prestació, per exemple, persones que treballaven en formes d'economia informal o població que havia anat encadenant entrades i sortides del mercat laboral i no comptava amb el

¹⁷ S'entén que una persona viu en una llar amb baixa intensitat del treball quan el conjunt dels membres en edat activa de la llar han treballat un total inferior o igual a una cinquena part del treball potencial l'any de referència.

mínim de temps cotitzat per activar la prestació d'atur. Alhora, durant molts mesos, aquesta població no va poder trobar una nova ocupació, ja que el mercat laboral estava tancat de facto per a moltes ocupacions, com per exemple el sector turístic. Amb la recuperació econòmica aquesta població s'hauria reincorporat a l'ocupació, fet que contribuiria a explicar la pronunciada reducció del risc de pobresa entre la població ocupada l'any 2021-2022.

Gràfic 15: Taxa de risc de pobresa moderada ancorada segons relació amb l'activitat (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2019-2020 – 2021-2022.

4. Les dificultats per cobrir necessitats bàsiques en el context d'inflació post-pandèmica

La pobresa monetària mesura la manca d'un mínim de recursos en una societat determinada, però no capta correctament els estàndards de vida de la població ni altres dimensions de la pobresa i l'exclusió social¹⁸ (Jenkins, 2020; Nolan i Marx, 2009; Nolan i Whelan, 2011; Whelan et al., 2014b). Per tal de mesurar altres aspectes de la pobresa i l'exclusió social, s'han desenvolupant altres indicadors que no estan centrats en els ingressos, com ara la *taxa de privació material i social severa*¹⁹. Es tracta d'un indicador que busca quantificar la població que, per motius econòmics, no es pot permetre accedir a béns i serveis o participar en activitats considerades necessàries i desitjables per a una vida adequada. L'indicador concep la pobresa com un fenomen multidimensional i està constituït per 13 ítems²⁰. Es considera que una persona pateix privació material i social severa si no se'n pot permetre 7 o més. La taxa de privació material i social severa té un fort component subjectiu, i recullen la valoració que les persones enquestades fan de la seva situació econòmica, a diferència de la taxa de risc de pobresa, que es basa exclusivament en les dades administratives sobre els ingressos. Aquestes característiques faciliten que reflecteixin aspectes com la disponibilitat d'estalvis, patrimoni o béns durables que influeixen en les necessitats i capacitats de consum i que no queden reflectides en els indicadors de pobresa monetària (Sarasa et al., 2016; Whelan et al., 2017). Similarment, les característiques de l'indicador li permeten detectar canvis en els estàndards de vida de la ciutadania derivades de processos inflacionaris com els que s'ha produït durant els darrers anys.

¹⁸ Per una banda, la taxa de risc de pobresa no té en compte tota la capacitat econòmica de les persones. Per exemple, no considera els estalvis, la tinença de l'habitatge en propietat, la possessió de béns durables, etc. Per altra banda, tampoc considera les diferents necessitats de les persones com les derivades, per exemple, de discapacitats, costos associats a determinats tipus de tinença de l'habitatge. Diferències en aquests factors poden provocar variacions notables en els estàndards de vida de persones que tenen els mateixos ingressos.

¹⁹ La taxa de privació material i social severa és un dels components de la taxa de risc de pobresa o exclusió social (AROPE), que s'ha analitzat a la secció anterior.

²⁰ Els ítems són (1) no poder fer front a despeses imprevistes; (2) no poder-se permetre anar de vacances almenys una setmana l'any; (3) haver tingut endarreriments en el pagament de rebuts de l'habitatge o de compres ajornades; (4) no poder-se permetre ingerir un àpat de carn, pollastre o peix (o proteïna equivalent) almenys cada dos dies; (5) no poder-se permetre mantenir l'habitatge a una temperatura adient; (6) no poder-se permetre tenir automòbil; (7) no poder substituir mobles vells o fets malbé; (8) no poder substituir la roba feta malbé; (9) no poder disposar de dos parells de sabates o d'un parell adequat per a l'època de l'any; (10) no poder-se reunir amb amics/familiars per dinar o prendre alguna cosa almenys un cop al mes; (11) no poder participar regularment en activitats d'oci; (12) no poder gastar una petita quantitat de diners en si mateix; (13) no poder disposar de connexió a Internet.

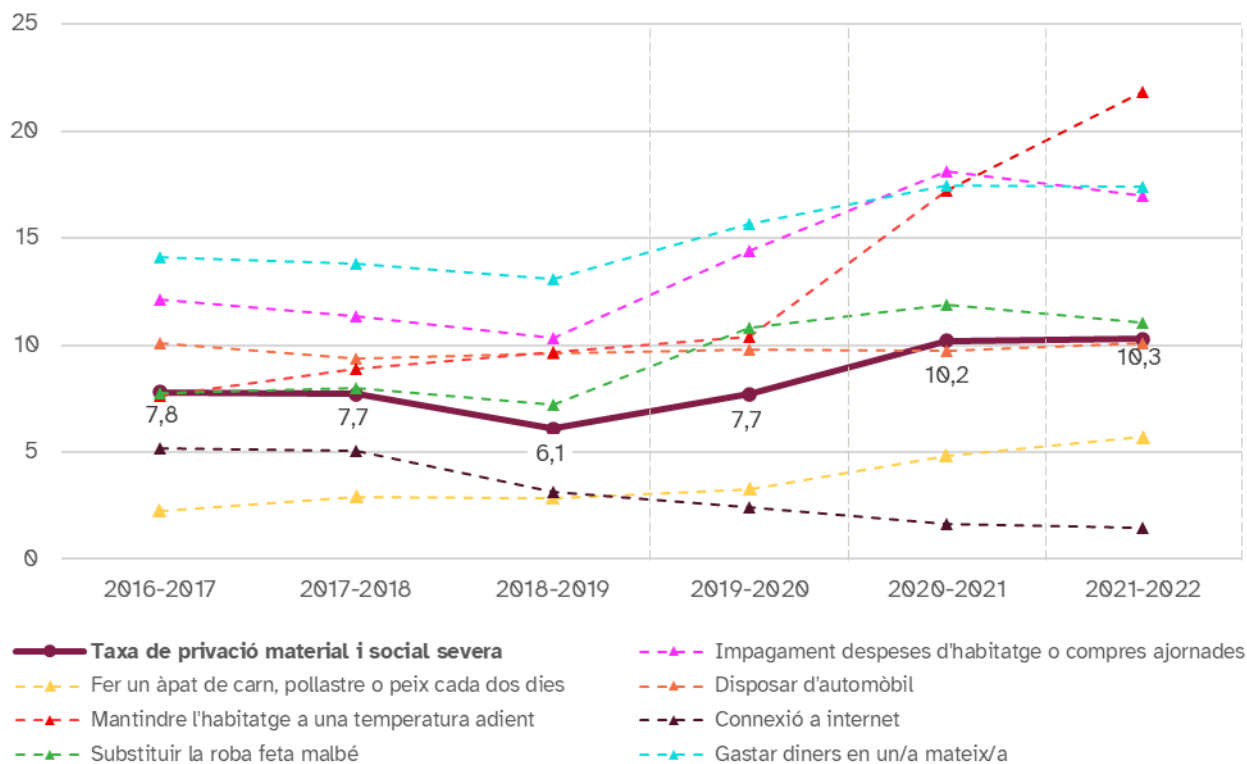
En aquesta secció s'analitza, en primer terme, com ha evolucionat la privació material i social en el context de la pandèmia i en els anys posteriors, marcats per la recuperació econòmica i el procés inflacionari. Cal tenir present que les dades de privació material fan referència al mateix any de l'edició de l'enquesta, a diferència de les dades d'ingressos que fan referència a l'any anterior. Així doncs, quan s'analitza l'evolució d'aquest indicador es pot percebre l'impacte de la pandèmia l'any 2019-2020 i es pot observar l'evolució durant dos anys de recuperació econòmica (2020-2021 i 2021-2022). S'estudia també com la incidència de les privacions és més elevada entre determinats perfils socials, com la població nascuda a l'estranger o la població de rendes baixes. Finalment, s'identifiquen quins són els principals factors que contribueixen a explicar el nivell de privació material de la població a través d'un conjunt de models de regressió logística, on el règim de tinença de l'habitatge i els costos associats adquireixen un pes rellevant.

4.1. La privació material i social més enllà de la pandèmia

La dificultat per cobrir necessitats considerades com a bàsiques en el context europeu ha augmentat notablement a la metròpoli de Barcelona durant els darrers anys. El gràfic 16 representa l'evolució de la taxa de privació material i social severa a l'àrea metropolitana de Barcelona, així com l'evolució d'alguns dels ítems que la componen²¹. Es pot observar aquest increment que va començar l'any de la crisi pandèmica (2019-2020) i que s'ha intensificat els anys posteriors, situant-se actualment al 10,3%, el valor més alt des de l'any 2016-2017. Aquesta tendència va clarament associada amb el procés d'inflació econòmica que es va iniciar just durant la reactivació econòmica post-pandèmica i que encara està afectant de manera especialment aguda en els preus de l'habitatge, del sector energètic i dels productes d'alimentació (gràfic 17). En aquest sentit, al gràfic 16 es pot veure com els ítems de privació material que més s'incrementen després de la pandèmia de la covid-19 són, precisament, mantenir l'habitatge a una temperatura adient, que té a veure amb els preus energètics (passa del 10,4% l'any 2019-2020 al 21,8% l'any 2021-2022); l'impagament de les despeses de l'habitatge (passa del 14,4% l'any 2019-2020 al 17,0% l'any 2021-2022); o la dificultat per fer un àpat de proteïna almenys dos cops a la setmana (passa del 3,3% l'any 2019-2020 al 5,7% l'any 2021-2022). A banda d'aquests ítems, estretament lligats a la inflació, també hi ha d'altres que s'han incrementat, particularment arrel de la pandèmia, com la incapacitat per gastar-se diners en un/a mateix/a i per substituir la roba feta malbé. L'any 2021-2022, un 17,3% i un 11,1% de la població metropolitana de Barcelona declara patir aquestes situacions, respectivament.

²¹ Alguns dels ítems de privació material i social es mesuren a nivell de llar i altres a nivell individual. En el cas dels ítems que es mesuren a nivell individual, es pregunta només a la població de 16 i més anys. Seguint la metodologia fixada per Eurostat, es considera que els menors es troben en situació de privació d'un ítem determinat si almenys la meitat dels adults de la seva llar es troben en situació de privació de l'ítem en qüestió.

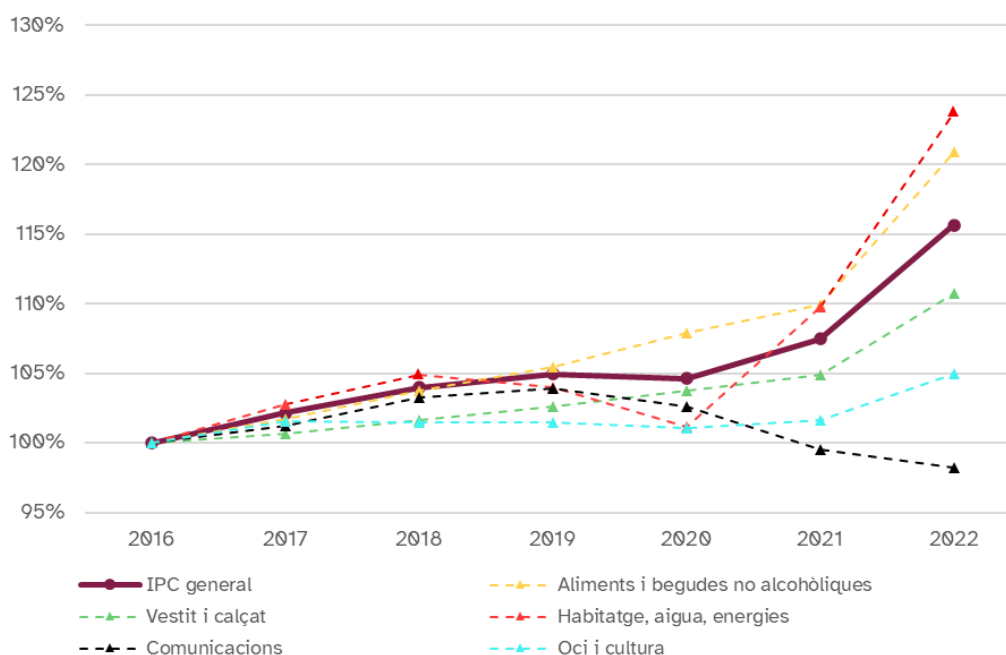
Gràfic 16: Taxa de privació material i social severa i taxa de privació d'alguns dels seus components (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2016-2017 — 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2027 — 2021-2022.

Cal tenir present que els processos d'inflació econòmica tendeixen a tenir un impacte desigual, afectant més greument a la població que disposa de menys ingressos (Balcilar et al., 2018; Güler i Weichenrieder, 2021), la qual és justament la que té més risc de caure en situacions de privació material i social. Aquest major impacte de la inflació entre la població amb menys recursos econòmics es deu, entre altres aspectes, a que dediquen un major percentatge dels seus ingressos al consum i a que a la seva cistella de consum hi tenen un major pes relatiu els béns i productes bàsics, que no són fàcils de substituir en situació d'increment de preus. Aquestes situacions s'agreugen quan l'augment de preus és especialment pronunciat en productes i béns bàsics, com va ser el cas en el període analitzat. Així ho posa de manifest un estudi recent que combina dades d'evolució dels preus de diferents tipus de béns i serveis amb dades sobre els patrons de consum dels diferents decils de renda de la població resident al municipi de Barcelona (Gil i Porcel, 2022). En aquest estudi, s'estima que l'increment de preus experimentat pels decils de renda baixa va ser molt superior a l'experimentat pels decils de renda alta. En els casos extrems, l'increment de preus entre 2019 i 2022 de la cistella de compra de la població situada en el decil 1 de renda va ser d'un 12,8%, mentre que l'increment per la població situada al decil 10 de renda va ser de tan-sols un 5,6%. L'impacte de la inflació, doncs, va ser major entre la població amb major risc de patir privacions materials i socials, és a dir, la població amb menys recursos econòmics. Una situació que de ben segur s'està reproduint també al conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Gràfic 17: Evolució de l'índex general de preus al consum i d'una selecció de grups ECOIPOP (mitjanes anuals amb base 2016). Província de Barcelona, 2016 – 2022.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística.

De fet, a la taula 5 es pot observar com la privació material no afecta a la població metropolitana per igual, essent la població més vulnerable econòmicament la que habitualment pateix un major nivell de privació material. És el cas, per exemple, de la població d'origen migrant. L'any 2021-2022 gairebé una de cada quatre persones estrangeres residents a l'àrea metropolitana de Barcelona es troba en situació de privació material i social severa (23%), un percentatge que ha anat augmentant en els darrers anys malgrat l'escenari de bonança econòmica. En el cas de la població autòctona aquest percentatge es redueix al 5,3%. Un altre dels col·lectius que està patint nivells de privació material molt elevats en l'actual context d'inflació és de la població infantil i adolescent. Un 15% d'aquestes persones pateixen privació material i social l'any 2021-2022, pràcticament 5 punts més que la resta de la població metropolitana.

Evidentment, la privació social i material està associada amb el nivell de renda de la població. Com es pot veure a la taula 5, la privació augmenta segons disminueix el nivell de renda de la població. La població en situació de pobresa té un nivell molt alt de privació material i social severa (28,5% respectivament l'any 2021-2022). Cal destacar, també, que la privació material és notable entre segments de població que no pateixen risc de pobresa. Així, un 15,9% de la població que viu situació de precarietat econòmica, amb ingressos per sobre el llindar de pobresa i fins al 75% de la mediana, també pateix privació material i social severa. Fins i tot, un 6,9% de la població de classe mitjana-baixa, amb ingressos al voltant de la mediana, també es trobava en situació de privació severa l'any 2021-2022. La incidència de la privació, especialment entre les rendes baixes, no només va augmentar durant la pandèmia, sinó que també ho va fer durant els anys de recuperació econòmica, fet que mostra l'impacte de la inflació en les condicions de vida d'aquesta població.

Taula 5: Taxa de privació material i social severa de diferents perfils socio-demogràfics (%). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 — 2021-2022.

		2016- 2017	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020	2020- 2021	2021- 2022
Gènere	Homes	7,6	7,6	6,3	8,2	10,5	11,1
	Dones	7,9	7,8	5,9	7,1	9,9	9,5
Grup d'edat	Menys de 16 anys	10,5	12,5	11,3	10,6	16,8	15,4
	De 16 a 34 anys	7,3	7,0	5,7	7,4	9,6	10,4
	De 35 a 64 anys	7,7	5,9	4,0	7,8	10,4	9,3
	65 anys i més	6,8	7,2	5,1	5,8	5,8	7,3
Lloc de naixement	Espanya	5,6	4,7	3,9	4,7	4,7	5,3
	Resta del món	16	16,5	10,4	15,2	20,6	23,0
Estrats de renda ²²	Classe alta	0,0	0,4	0,6	1,0	1,7	1,0
	Classe mitjana alta	1,2	1,1	0,8	0,9	1,0	1,9
	Classe mitjana baixa	5,4	4,8	3,5	4,7	6,8	6,9
	Precaris	9,0	9,8	11,8	12,3	19,1	15,9
	Pobresa	23,1	22,7	16,9	21,8	25,3	28,5
Lloc de residència	Barcelona	6,3	6,3	5,4	8,1	9,6	8,8
	Resta d'àrea metropolitana	9,3	9,1	6,8	7,2	10,8	11,9

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017 — 2021-2022.

Finalment, a nivell territorial, les diferències no són tan elevades, però cal remarcar que actualment (2021-2022) hi ha majors nivells de privació material i social severa a la primera corona metropolitana (11,9%) que al municipi de Barcelona (8,8%). Si bé els nivells de privació han augmentat a tot arreu, han crescut més a la primera corona, de forma que des de la crisi pandèmica s'ha eixamplat lleugerament la bretxa territorial pel que fa a nivell de privacions materials i socials de la població.

²² Classificació realitzada a partir de Whelan et al. (2016)(2016)(2016)(2016). Pobresa inclou la població amb ingressos inferiors al 60% de la mediana; precarietat inclou la població amb ingressos entre el 60% i el 75% de la mediana, classe mitjana-baixa inclou la població amb ingressos entre el 75% i el 125% de la mediana, classe mitjana-alta inclou la població entre el 150% i el 166% de la mediana, i classe alta inclou la població amb ingressos superiors al 166% de la mediana.

4.2. Els factors explicatius de la privació material i social: la importància de l'habitatge

Per entendre millor quins són els factors que es troben més associats al fet de patir privació material i social severa s'han realitzat un conjunt de models de regressió logística. Els models consideren com a variable dependent (variable a explicar) la situació de privació material i social severa dels individus, i es van introduir progressivament diferents blocs de factors explicatius de forma additiva. En primer lloc, s'introdueix l'element temporal, per captar com ha evolucionat la probabilitat de patir privació severa al llarg del període 2019-2020 – 2021-2022, marcat per la pandèmia i la seva superació. En el model 2 s'introdueix l'element territorial, per captar la diferència entre la població que resideix al municipi de Barcelona i la que ho fa la resta de l'àrea metropolitana. El model 3 introdueix característiques sociodemogràfiques dels individus (gènere, edat, lloc de naixement i composició de la llar). En el model 4 s'hi afegeixen factors socioeconòmics, incloent la classe social, el nivell de renda, i la relació amb l'activitat. Com s'ha comentat anteriorment, la privació material té una estreta relació amb el nivell d'ingressos, però precisament aquesta seqüència de models demostra que es tracta d'un fenomen també influenciat per altres qüestions, com, per exemple, diferents aspectes relacionats amb l'habitatge que s'introdueixen en el model 5 (el tipus de tinença i la sobrecàrrega de despeses de l'habitatge²³). Finalment, s'ha introduït una interacció entre el tipus de tinença de l'habitatge i l'any, tot per tal d'il·lustrar com ha evolucionat la connexió entre el tipus de tinença de l'habitatge i la probabilitat de patir privació material i social severa al llarg dels anys analitzats.

Els resultats dels models mostren que la probabilitat de patir privació va augmentar durant el període analitzat, tant l'any de la crisi pandèmica com els anys posteriors. Això, de fet, ja s'ha vist anteriorment, la proporció de població que pateix privació material i social severa ha augmentat els darrers anys. El model mostra que ho ha fet de forma estadísticament significativa, fins i tot tenint en compte els altres factors que contribueixen a explicar la probabilitat de patir privacions, de la qual cosa es pot intuir el fort efecte que està tenint la inflació en aquest sentit, ja que és un dels aspectes importants que no s'han pogut controlar en aquests models²⁴. Per altra banda, el model mostra que la diferència a nivell territorial existeix, com ja s'havia corroborat també, però aquesta s'explica en bona mesura per un efecte de la composició social de les poblacions que resideixen al municipi de Barcelona i a la resta de l'àrea metropolitana. És a dir, un cop es controla per les característiques sociodemogràfiques i socioeconòmiques de la població, es difumina la diferència en la probabilitat de patir privació severa entre població de la ciutat central i la de la primera corona metropolitana.

Pel que fa a les característiques sociodemogràfiques es pot constatar que estan associades a la probabilitat de patir privació. De totes formes, l'efecte del gènere es difumina un cop es tenen en compte els factors socioeconòmics, de la mateixa manera que l'edat, en gran mesura. En canvi, l'associació entre privació i població estrangera i llars amb menors es mantenen quan s'introdueixen altres factors, tot i que reduint la seva rellevància, ja que en definitiva són les qüestions socioeconòmiques i les vinculades a l'habitatge les que semblen més decisives a l'hora de patir privació material.

²³ Es considera que una persona pateix sobrecàrrega de despeses de l'habitatge si dedica més del 40% dels ingressos disponibles totals de la llar a les despeses de l'habitatge. En aquest estudi es considera la despesa dedicada al lloguer o la hipoteca (incloent amortitzacions) i altres despeses associades (aigua, electricitat, gas, comunitat, assegurances o taxes municipals).

²⁴ Les *Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida* (EMCV), que ha estat la font de dades que s'ha fet servir per l'elaboració dels models no inclou informació sobre les pautes de consum de les famílies.

Taula 6: Probabilitat de patir privació material i social severa (model logit, odd ratios). Població de 16 anys i més. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019 — 2021-2022

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Constant	0,055***	0,049***	0,023***	0,003***	0,002***	0,003***
Any (ref. 2018-2019)						
2019-2020	1,354**	1,354**	1,327**	1,310**	1,320**	1,373
2020-2021	1,664***	1,666***	1,642***	1,712***	1,720***	1,679**
2021-2022	1,925***	1,926***	1,879***	2,057***	2,073***	1,466*
Lloc de residència (ref. Barcelona)						
Resta AMB		1,244***	1,367***	1,018	1,073	1,067
Característiques sociodemogràfiques						
Sexe (ref. Home)						
Dona			1,215**	1,138	1,132	1,132
Edat (ref. 65 i més)						
16-34			0,690***	0,865	0,648**	0,668**
35-54			0,745**	1,088	0,866	0,872
55-64			0,942	1,152	1,052	1,064
Lloc de naixement (ref. Espanya)						
Fora d'Espanya			4,458***	2,775***	1,867***	1,867***
Tipus de llar (ref. Llars sense menors)						
Unipersonals			1,775***	1,495***	1,314**	1,317**
Llars amb menors			1,559***	1,309***	1,305**	1,303**
Característiques socioeconòmiques						
Classe social (ESEC) (ref. Professionals i directius)						
Ocupacions intermèdies				1,607***	1,623***	1,614***
Classes treballadores				3,003***	3,077***	3,113***
Aturat de llarga durada o no ha treballat mai				2,756***	2,937***	2,948***
Estratificació de renda (ref. >150% de la mediana)						
<50% de la mediana				7,911***	5,802***	5,807***
>50% <150% de la mediana				4,099***	3,678***	3,665***
Relació amb l'activitat (ref. Ocupat)						
Aturat				2,389***	2,334***	2,351***
Inactiu				1,352**	1,380**	1,386**
Habitatge						
Règim de tinença de l'habitatge (ref. Propietat sense pagaments pendents)						
Propietat amb pagaments ajornats					1,276*	3,895
Lloguer					2,227***	1,753**
Altres					2,588***	1,321***
Sobrecàrrega de despeses de l'habitatge (ref. No)						
Sí					1,393***	1,390***
Interacció						
Any*Règim de tinença de l'habitatge (ref. 2018-2019*Propietat totalment pagada)						
2019-2020*Propietat amb pagaments ajornats						0,807
2020-2021*Propietat amb pagaments ajornats						0,805
2021-2022*Propietat amb pagaments ajornats						1,303
2019-2020*Lloguer						1,007
2020-2021*Lloguer						1,186
2021-2022*Lloguer						1,858**
2019-2020*Altres						0,801
2020-2021*Altres						0,52
2021-2022*Altres						0,52
AIC	8924	8915	8263	7543	7443	7437
Pseudo-R²	0,001	0,009	0,082	0,163	0,175	0,178

Nota: *p<0,5; **p<0,01; ***p<0,001

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 — 2021-2022.

El model 5 introdueix simultàniament tres factors socio-econòmics: la classe social, el nivell de renda, i la relació amb l'activitat. Tots tres factors estan significativament associats amb la probabilitat de patir privació material i social. Les persones amb ocupacions directives o professionals tenen menys probabilitat de patir privació que la resta. D'altra banda, es constata que, a menor renda, major probabilitat de trobar-se en situació de privació i que les persones aturades tenen uns nivells superiors de risc patir privació.

El model 6 introdueix factors relacionats amb l'habitatge. Aquest element té també un paper important per entendre el risc de privació. La probabilitat de patir privació varia notablement en funció del règim de tinença i de la proporció d'ingressos destinats a l'habitatge, encara que s'estigui controlant per la renda i la resta de factors econòmics i demogràfics anteriorment considerats. Independentment del règim de tinença i d'altres factors, les persones que destinen més del 40% dels seus ingressos a despeses de la llar tenen més probabilitat de patir privació. Similarment, un cop descomptada la influència de la sobrecàrrega d'habitatge i de la resta de factors analitzats anteriorment, les persones que han de fer front a despeses d'hipoteca, i sobretot les que han de pagar lloguer, es veuen exposades a un major risc de patir privacions material i socials que les persones que tenen l'habitatge en propietat i sense pagaments pendents.

Aquestes diferències es poden explicar, en bona mesura per la *renda residual*, entesa com aquella part de la renda que queda disponible un cop descomptades les despeses d'habitatge i els ajuts que es puguin rebre per fer front al pagament de l'habitatge. Com és lògic, la població que ha de fer front a despeses de lloguer o hipoteca, sobretot la que viu en règim de lloguer, té una renda residual notablement inferior a la que té la població que l'habitatge en propietat i totalment pagat. La taula 7 mostra els estrats de renda residual després de les despeses d'habitatge de la població en funció del règim de tinença de l'habitatge. Es pot observar que vora el 50% de la població que viu de lloguer té una renda residual baixa (inferior al 50% de la mediana de la renda residual del total de la població). En canvi, entre la població que té la propietat totalment pagada només un 12,4% es troba en aquest estrat de renda residual l'any 2021-2022.

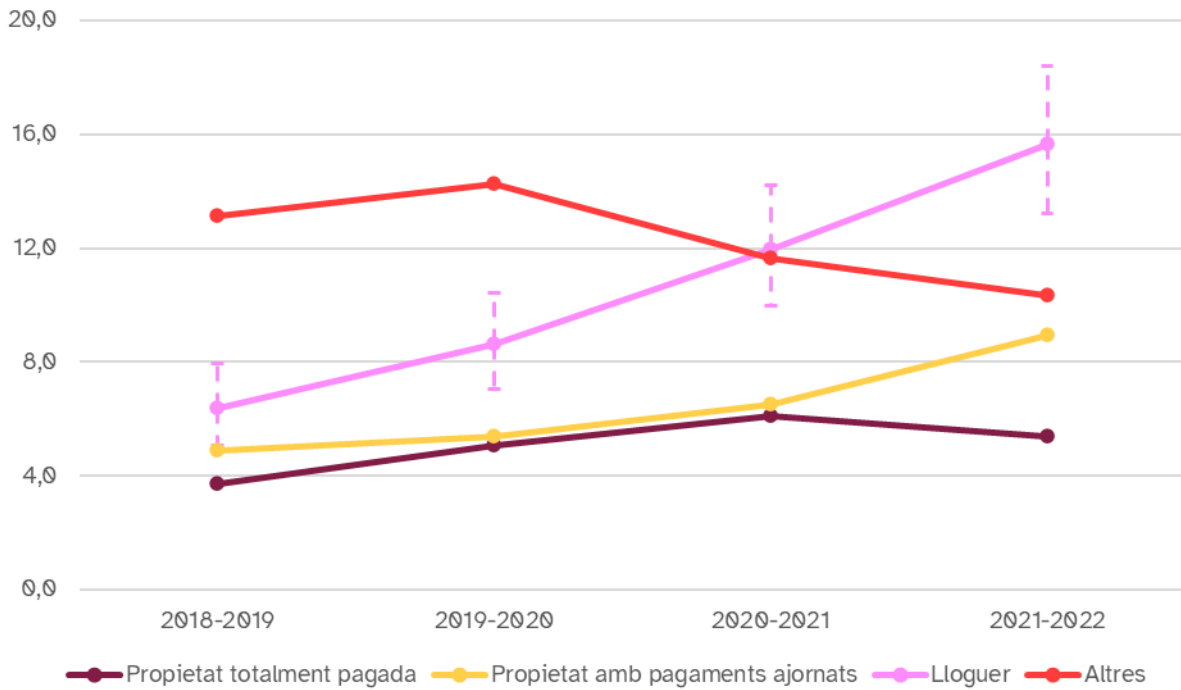
Taula 7: Trams de renda residual descontades despeses i ajuts d'habitatge segons règim de tinença (%). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019 — 2021-2022

	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Propietat totalment pagada				
<50% de la mediana	14,0 %	13,0 %	14,6 %	12,4 %
>=50% a <150% de la mediana	66,4 %	65,8 %	62,5 %	61,7 %
>150% de la mediana	19,6 %	21,2 %	22,9 %	25,9 %
Propietat amb pagaments ajornats				
<50% de la mediana	19,8 %	19,3 %	20,4 %	17,8 %
>=50% a <150% de la mediana	64,0 %	62,8 %	62,5 %	64,2 %
>150% de la mediana	16,1 %	18,0 %	17,1 %	18,0 %
Lloguer				
<50% de la mediana	48,6 %	48,7 %	57,6 %	50,2 %
>=50% a <150% de la mediana	47,5 %	47,4 %	38,2 %	45,0 %
>150% de la mediana	3,8 %	3,9 %	4,2 %	4,8 %
Altres				
<50% de la mediana	36,0 %	20,5 %	19,2 %	23,9 %
>=50% a <150% de la mediana	60,4 %	65,4 %	67,5 %	61,1 %
>150% de la mediana	3,6 %	14,1 %	13,3 %	15,0 %

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2018-2019 — 2021-2022.

Finalment, el model 6, introdueix una interacció entre el règim de tinença i l'any, on es pot observar que l'any 2021-2022 la situació va empitjorar per les persones que viuen en habitatges de lloguer. La seva probabilitat de patir privació va incrementar-se encara més respecte la població que viu en habitatges en propietat sense pagaments pendents. Aquest fet es pot explicar per l'increment dels preus de lloguer, que segons dades de l'INCASOL, va ser del 11,8% a la ciutat de Barcelona i del 6,0% a la resta de l'àrea metropolitana l'any 2022 (IERMB, 2023). Enmig d'un procés inflacionari generalitzat, l'increment del preu del lloguer deixa menys renda residual encara per fer front a uns costos cada cop més elevats. El gràfic 18 mostra l'evolució de la probabilitat de patir privació material i social severa entre l'any 2018-2019 i el 2021-2022, on es pot comprovar com el risc entre la població que viu de lloguer augmenta de forma significativa fins a assolir un nivell màxim l'any 2021-2022. En aquest últim any també s'incrementa el risc de patir privació material entre la població viu en habitatges de propietat amb pagaments pendents, però de manera no estadísticament significativa.

Gràfic 18: Probabilitat predita de patir privació material i social severa segons el règim de tinença de l'habitatge (model 7). Població major de 16 anys. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019 – 2021-2022

Font: Institut Metròpoli i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2018-2019 – 2021-2022.

5. Conclusions

L'escenari post-pandèmic s'està configurant amb una certa complexitat des del punt de vista de les condicions de vida de la població a l'àrea metropolitana de Barcelona. La ràpida reactivació econòmica que es va produir després de la pandèmia de la covid-19 va facilitar una important recuperació dels ingressos entre la població metropolitana en només un any. Tanmateix, aquesta recuperació ha anat acompanyada d'un procés d'inflació econòmica amb greus incidències en els preus de les energies, de l'habitatge i dels productes alimentaris, que estan afectant al benestar d'una part important de la població resident a la metròpoli de Barcelona.

La recuperació d'ingressos va ser ràpida, de forma que el primer any de recuperació post-pandèmica les rendes mitjanes de la població metropolitana van ser notablement superiors a les de l'any previ a la pandèmia. L'augment va ser lleugerament més elevat entre la població de rendes baixes, però cal destacar que, en cap cas, va compensar la caiguda especialment intensa dels ingressos que va patir aquesta població durant l'any pandèmic. Així doncs, els nivells de desigualtat després de la recuperació econòmica segueix essent major el que existia abans de l'impacte de la pandèmia. No obstant, els nivells de pobresa monetària, s'han reduït notablement durant el primer any de recuperació econòmica, i han retornat als nivells previs a la pandèmia. Malgrat aquesta reducció, la pobresa segueix afectant a una porció molt important de la població metropolitana (21,2%).

Per altra banda, la pobresa no monetària, definida per múltiples privacions materials i socials i que ja havia augmentat durant la pandèmia va seguir creixent lleugerament els anys posteriors. Així, la privació material i social severa afectava l'any 2021-2022 un 10,3% de la població metropolitana, mentre que abans de la pandèmia només ho feia a un 6,1%. El creixement d'aquest fenomen en un context de bonança econòmica va associat al procés inflacionari, el qual està afectant, especialment, el poder adquisitiu de la població amb rendes baixes i mitjanes-baixes. Les elevades despeses en habitatge que està assumint la població metropolitana, particularment la població que viu de lloguer, constitueix un dels principals factors explicatius de la privació material més enllà dels ingressos. L'any 2021-2022, la vulnerabilitat socioeconòmica de la població que viu en habitatges de lloguer ha augmentat significativament, més encara que en el context de pandèmia. D'aquesta manera, la qüestió de l'habitatge i els greuges de la població llogatera continuen erigint-se com un dels factors clau per entendre una part important de l'estructura desigualtats econòmiques que opera actualment a la metròpoli de Barcelona.

6. Bibliografia

- Ayala, L. (2016). *La Desigualdad en España: Fuentes, Tendencias y Comparaciones Internacionales*. FEDEA.
- Ayllón, S. (2017). Growing up in Poverty: Children and the Great Recession in Spain. In B. Cantillon, Y. Chzhen, S. Handa, i B. Nolan (Eds.), *Children of Austerity: Impact of the Great Recession on Child Poverty in Rich Countries* (pp. 219–241). Oxford University Press.
- Ayllón, S. (2021). L'impacte de la COVID-19 en la pobresa a Catalunya. *Nota d'Economia. Revista d'economia Catalana i de Sector Públic*, 121–131.
- Balcilar, M., Chang, S., Gupta, R., i Miller, S. M. (2018). The relationship between the inflation rate and inequality across U.S. states: a semiparametric approach. *Quality & Quantity*, 52, 2413–2425.
- Goedemé, T., Decerf, B., i Van den Bosch, K. (2022). A new poverty indicator for Europe: The extended headcount ratio. *Journal of European Social Policy*, 32(3), 287–301.
- Gürer, E., i Weichenrieder, A. (2021). Pro-rich inflation in Europe: Implications for the measurement of inequality. *German Economic Review*, 21(1), 107–138.
- IERMB. (2023). *La Metròpoli en 100 indicadors 2023*. Àrea Metropolitana de Barcelona.
- Jenkins, S. P. (2020). Perspectives on Poverty in Europe. Following in Tony Atkinson's Footsteps. *Italian Economic Journal*, 6(1), 129–155.
- Navarro-Varas, L., Sarasa, S., i Porcel, S. (2019). *Infància i desigualtat a la metròpoli de Barcelona: el paper dels ens locals*. Àrea Metropolitana de Barcelona.
- Nolan, B., i Marx, I. (2009). Inequality, Poverty and Social Exclusion. In *Oxford Handbook of Economic Inequality* (Issue 1, pp. 315–341). Oxford University Press.
- Nolan, B., i Whelan, C. T. (2011). *Poverty and Deprivation in Europe*. Oxford University Press.
- Sarasa, S., Navarro-Varas, L., i Porcel, S. (2016). Clase social y privación material entre los inmigrantes de países pobres en Cataluña. *Reis: Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 156, 117–139.
- Whelan, C. T., Nolan, B., i Maître, B. (2014a). Multidimensional poverty measurement in Europe: An application of the adjusted headcount approach. *Journal of European Social Policy*, 24(2), 183–197.
- Whelan, C. T., Nolan, B., i Maître, B. (2014b). Multidimensional poverty measurement in Europe: An application of the adjusted headcount approach. *Journal of European Social Policy*, 24(2), 183–197.
- Whelan, C. T., Nolan, B., i Maître, B. (2017). The great recession and the changing intergenerational distribution of economic stress across income classes in Ireland: A comparative perspective. *Irish Journal of Sociology*, 25(2), 105–127.
- Whelan, C. T., Russell, H., i Maître, B. (2016). Economic Stress and the Great Recession in Ireland: Polarization, Individualization or 'Middle Class Squeeze'? *Social Indicators Research*, 126(2), 503–526.

Índex de taules

Taula 1: Renda anual neta per unitat de consum (euros) i variació percentual. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, període 2019-2020 – 2021-2022	8
Taula 2: Taxa de risc de pobresa moderada i severa i variacions percentuals. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022	15
Taula 3: Taxes de risc de pobresa, taxes de risc de pobresa ancorada, índex EHC i taxa de risc de pobresa o exclusió social. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022	17
Taula 4: Taxa de risc de pobresa i reducció percentual abans i després de transferències socials. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022.....	21
Taula 5: Taxa de privació material i social severa de diferents perfils socio-demogràfics (%). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022.....	32
Taula 6: Probabilitat de patir privació material i social severa (model logit, odd ratios). Població de 16 anys i més. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019 – 2021-2022.....	34
Taula 7: Trams de renda residual descontades despeses i ajuts d'habitatge segons règim de tinença (%). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019 – 2021-2022	36

Índex de gràfics

Gràfic 1: Renda mitjana anual per unitat de consum (euros). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022	7
Gràfic 2: Estratificació de la renda. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022	9
Gràfic 3: Renda anual neta mitjana per llar provinent de diferents fonts (euros). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022	10
Gràfic 4: Índex de Gini, P90/P50 i P50/P10. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022.....	11
Gràfic 5: Variació percentual acumulada des de l'any 2016-2017 de la renda per unitat de consum de diferents decils. Tota la població. Àrea metropolitana de Barcelona 2016-2017 – 2021-2022.....	12
Gràfic 6: Taxes de risc de pobresa moderada i severa ancorades a 2019-2020 i població sota els llindars ancorats. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022	18
Gràfic 7: Població amb renda inferior a l'IRSC i entre el llindar de pobresa i l'IRSC i renda mitjana de cada grup. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022	19
Gràfic 8: Taxa de risc de pobresa o exclusió social i components. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022	20
Gràfic 9: Taxa de risc de pobresa moderada abans i després de transferències. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2021-2022.....	22
Gràfic 10: Taxa i composició del risc de pobresa moderada i severa segons edat (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2021-2022.....	23
Gràfic 11: Taxa de risc de pobresa moderada ancorada segons grup d'edat (%) Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022.....	24
Gràfic 12: Taxa i composició del risc de pobresa moderada i severa segons lloc de naixement (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2021-2022.....	25
Gràfic 13: Taxa de risc de pobresa moderada ancorada segons lloc de naixement (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022.....	25
Gràfic 14: Taxa i composició del risc de pobresa moderada i severa segons relació amb l'activitat (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2021-2022.....	26
Gràfic 15: Taxa de risc de pobresa moderada ancorada segons relació amb l'activitat (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2019-2020 – 2021-2022.....	27

Gràfic 16: Taxa de privació material i social severa i taxa de privació d'alguns dels seus components (%). Total població. Àrea Metropolitana de Barcelona, 2016-2017 – 2021-2022.....	30
Gràfic 17: Evolució de l'índex general de preus al consum i d'una selecció de grups ECOIPOP (mitjanes anuals amb base 2016). Província de Barcelona, 2016 – 2022.....	31
Gràfic 18: Probabilitat predita de patir privació material i social severa segons el règim de tinença de l'habitatge (model 7). Població major de 16 anys. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019 – 2021-2022.....	37

Recerca urbana
per transformar

Universitat Autònoma de Barcelona

Campus de Bellaterra

Plaça del Coneixement, edifici MRA, p. 2

08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

tel.: 93 586 88 80

info@institutmetropoli.cat

www.institutmetropoli.cat

